

Vrije Universiteit Brussel

FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

Richting: Agogische Wetenschappen

Het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen

Eindwerk voorgelegd voor het behalen van de graad van Master in de Agogische wetenschappen door

Minnens Tess

Academiejaar 2013-2014

Promotor: Prof. dr. Wylleman

Begeleider: dra. Nathalie Rosier

Aantal woorden: 14.469

I. Samenvatting

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

EINDVERHANDELING

Academiejaar 2013/2014

Naam: Tess Minnens

Richting: Agogische wetenschappen

Titel verhandeling & promotor:

Het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen

Prof. Dr. Paul Wylleman

Samenvatting:

Deze masterthesis heeft als onderwerp het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen. Deze studie heeft als hoofddoel het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen te beschrijven en te vergelijken met het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman, Reints en De Knop (2013). Het onderzoek naar het carrièreverloop van atleten is de laatste jaren erg uitgebreid met onder meer carrièremodellen gebaseerd op atleten uit diverse sporten. Er is echter weinig literatuur voorhanden over de paardensport, waar niet alleen de atleet maar ook het paard een grote rol spelen. Aan de hand van negen semi-gestructureerde interviews met Vlaamse eliteruiters werd een kwalitatief onderzoek gevoerd. Het holistisch atletisch carrièremodel dient als theoretisch kader. Het carrièreverloop van eliteruiters wordt hier vanuit een holistisch perspectief beschreven, waarbij aandacht wordt gevestigd op de ontwikkelingen op psychologisch, psychosociaal, academisch/professioneel en financieel vlak. De eliteruiters evolueren net als andere ruiters doorheen verschillende transities en ervaren de ene transitie als moeilijker dan de andere. Vooral op atletisch, financieel en psychosociaal vlak zijn er

opvallende verschillen op te merken met de modale atleet. De leeftijds marges waarbinnen atletische transitie plaatsvinden zijn bijvoorbeeld breder dan bij andere atleten. In de psychosociale ontwikkeling spelen vooral mensen uit de paardensector een belangrijke rol tegenover *peers* in andere sporten. Op financieel vlak kennen eliteruiters veel moeilijkheden. Op psychologisch vlak komt de ontwikkeling van de ruiter overeen met andere atleten. Tijdens de topsportcarrière moeten ruiters vaak al een professionele activiteit uitvoeren om de kosten te dragen, wat ervoor zorgt dat de ruiters, verschillend met andere atleten, gemakkelijk aansluiting vinden op de arbeidsmarkt na de carrière. Er werd een aangepaste versie van het carrière model ontwikkeld ter verduidelijking van de resultaten.

Om eliteruiters te ondersteunen kunnen volgende aanbevelingen worden gegeven: meer inzetten op talentherkenning bij zowel jonge als oudere atleten en initiatieven nemen om de Vlaamse toppaarden in Vlaanderen te houden.

Voor deze studie moet er rekening gehouden worden dat de paardensport een enorme evolutie heeft doorgemaakt, waardoor men kan betwijfelen of het algemene carrièreverloop van de respondenten volledig toepasbaar is op de jonge generatie eliteruiters.

II. Beknopte inhoud

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL
FACULTEIT VOOR PSYCHOLOGIE
EN EDUCATIEWETENSCHAPPEN

EINDVERHANDELING

Academiejaar 2013/2014

Naam: Tess Minnens

Richting: Agogische wetenschappen

Titel verhandeling & promotor:

Het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen

Prof. Dr. Paul Wylleman

Beknopte inhoud:

In deze kwalitatieve studie werd het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen geschetst aan de hand van het Holistisch Atletisch Carrière­model van Wylleman, Reints & De Knop (2013). Anders dan modale sporten, die reeds uitgebreid in de literatuur worden beschreven, bestaat er amper onderzoek over de paardensport. Aan de hand van negen semi-gestructureerde diepte interviews werd een kwalitatief onderzoek gevoerd. In de analyse werd opgelijst hoe Vlaamse eliteruiters zich ontwikkelen op atletisch, psychologisch, psychosociaal, academisch/beroepsmatig en financieel vlak. Vanuit die analyse werd de vergelijking met het Holistisch Atletisch Carrière­model gemaakt, waaruit toch een aantal verschillen bleken. Vooral de bredere leeftijds­marges voor atletische transitie­en de belangrijke personen in de psychosociale ontwikkeling bleken te verschillen. Ook in de financiële ontwikkeling was de steun verschillend verdeeld.

III. Dankwoord

Deze thesis kon slechts tot stand komen dankzij de steun en hulp van vele mensen. Daarom wens ik in dit dankwoord een aantal mensen bijzonder te bedanken voor hun niet-aflatende steun en hun vertrouwen .

Eerst en vooral wens ik mijn thesisbegeleidster, dra. Nathalie Rosier, uitdrukkelijk te bedanken voor de kritische evaluaties van mijn werk, de motiverende gesprekken en het verbeterwerk, vaak nog laat 's avonds. Ook wens ik mijn promotor, Prof. Dr. Paul Wylleman te bedanken voor het aanreiken van dit onderwerp en om mij de kans te bieden een onderzoek te verrichten binnen mijn eigen interessegebied.

Daarnaast wens ik mijn ouders en vriend te bedanken voor alles wat ze de voorbije maanden, weken en zelfs uren voor mij gedaan hebben. Ik wens ook mijn vrienden te bedanken voor het steeds klaarstaan voor mij.

Mijn respondenten wens ik te bedanken voor de tijd en expertise die ze met mij wilden delen tijdens de interviews.

Zoals het in een thesis over de paardensport niet valt te vergeten, wil ik ook een speciale vermelding voor mijn paard, Winitou, en mijn vele 'paardenvrienden', die me dagelijks inspireren, sportief uitdagen en ondersteunen.

Tenslotte wil ik iedereen bedanken voor hun niet aflatende morele steun gedurende het voorbije jaar.

Inhoudsopgave

I. Samenvatting	3
II. Beknopte inhoud	5
III. Dankwoord	6
Probleemstelling	1
Literatuurstudie	3
Carrièreverloop	3
Carrièreverloop van eliteruiters	11
Omkadering van de paardensport in Vlaanderen	12
Samenvatting en doelstellingen	15
Data en Methode	17
Ontwerp	17
Participanten	17
Materiaal	18
Procedure	18
Analyse	19
Resultaten	20
Atletische ontwikkeling	20
Psychologische ontwikkeling	24
Psychosociale ontwikkeling	28
Academische en beroepsmatige ontwikkeling	30
Financiële ontwikkeling	32
De paardensport vandaag	35
Discussie	38

Samenvatting	38
De atletische ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter	38
De psychologische ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter	39
De psychosociale ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter	40
De academische en beroepsmatige ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter	40
De financiële ontwikkeling van de Vlaamse eliteruiter	41
De paardensport vandaag en de Vlaamse eliteruiter	42
Holistisch atletisch carrièremodel en de Vlaamse eliteruiter	43
Praktische en beleidsaanbevelingen	44
Beperkingen eigen onderzoek	44
Conclusie	46
Referentielijst	48
Bijlagen	54
BIJLAGE 1: INFORMED CONSENT	54
BIJLAGE 2: INTERVIEWLEIDRAAD	55
BIJLAGE 3: LABELSCHEMA KERNLABEL 1	57
BIJLAGE 4: LABELSCHEMA KERNLABEL 2	60
BIJLAGE 5: LABELSCHEMA KERNLABEL 3	62
BIJLAGE 6: LABELSCHEMA KERNLABEL 4	64
BIJLAGE 7: LABELSCHEMA KERNLABEL 5	65

Probleemstelling

De wetenschappelijke interesse in het carrièreverloop van atleten is sinds de jaren '70 alleen maar gestegen. De eerste literatuur dateert van deze periode en is sindsdien verder ontwikkeld en uitgebreid (Wylleman, Alfermann, & Lavalée, 2002; Stambulova, Alfermann, Statler, & Côté, 2010). Eén van die ontwikkelingen is de uitbreiding van de focus op het einde van de sportcarrière naar een levensloopperspectief. Daarnaast werd ook de focus op het theoretisch perspectief verlegd naar conceptuele modellen van de transitie ervaren door de atleten zelf (Wylleman et al., 2002; Stambulova et al., 2010). Deze transitie-modellen waren in de jaren '90 erg populair. Ze waren echter vooral gefocust op de atletische carrière. Wylleman, Lavalée en Alfermann (1999) voelden aan dat dit niet genoeg was en kozen voor een holistische aanpak. Het waren Wylleman en Lavalée die in 2004 een holistisch atletisch carrière-model ontwikkelden, waarbij naast de atletische carrière, ook de psychologische, psychosociale en vocationele ontwikkeling in kaart werd gebracht. In 2013 werd daar nog een vijfde ontwikkelingsniveau aan toegevoegd, met name de financiële ontwikkeling (Wylleman, Reints, & De Knop, 2013).

Deze studies (Wylleman et al., 1999; 2002; Wylleman, & Lavalée, 2004; Stambulova et al., 2010; Wylleman et al., 2013) zijn echter vooral gebaseerd op het modale carrièreverloop van een atleet zoals in de literatuur beschreven: de atleet start met sporten wanneer hij/zij tussen 8 en 12 jaar oud is, daarna start de atleet met clubcompetitie, vervolgens stroomt hij door naar het nationaal niveau en de eerste selectie voor het nationale team komt wanneer de atleet tussen 17 en 19 jaar oud is. De eerste Olympische selectie volgt in de eerste twintigerjaren. De atleet sluit zijn topsportcarrière overwegend af rond zijn 30 jaar (Wylleman & De Knop, 1998). De bijhorende conclusies, uitgeschreven modellen en aanbevelingen zijn dus voornamelijk toepasbaar op atleten met een relatief modaal carrièreverloop (Reints, 2011). Bij enkele sporten hebben de atleten echter geen modaal carrièreverloop. Verschillende onderzoeken hebben voor evidentie van de bestaande modellen gezocht door de carrière van een sporter in een bepaalde discipline te vergelijken met deze beschreven in de modellen (Pummel, Harwood, & Lavalée, 2008; Reints, 2011; Debois, Ledon, Argiolas, & Rosnet, 2012). Zo kan men zien of de sporttak in het model past en de begeleiding navenant kan gebeuren. De ruitersport komt echter weinig tot niet voor in dergelijk onderzoeken, al kan men verwachten dat eliteruiters een atypisch carrièreverloop ervaren. Het succes van de topruiter

zou opvallend later vallen dan van andere atleten. Een carrière binnen de ruitersport duurt ook beduidend langer (North & Lavallee, 2004). Eén element dat alvast een rol speelt in het carrièreverloop zijn uiteraard de sportieve resultaten van het paard, waar de ruiter grotendeels van afhankelijk is (Pummel et al., 2008). Daarnaast moet de ruiter ook financieel kansen krijgen/hebben om het te maken in de ruitersport (Alge, 2008). Binnen de ruitersport zelf zijn er verscheidene internationale disciplines, met onderling verschillende factoren die belangrijk zijn in het carrièreverloop van de ruiter. Om meer te weten te komen over het carrièreverloop van eliteruiters, worden in de huidige studie negen Vlaamse eliteruiters bevroegd over hun carrière. Aan de hand van deze interviews wordt de carrière van eliteruiters vergeleken met het holistisch ontwikkelingsmodel van Wylleman en Lavallee (2004), recent uitgebreid door Wylleman, Reints en De Knop (2013).

Literatuurstudie

Carrièreverloop

Als een atleet aan het einde van zijn carrière staat, kijkt men vaak terug naar zijn palmares. De atleet wordt herinnerd aan de hand van zijn overwinningen, recordpogingen en noemenswaardige prestaties. De carrière van een atleet of een topsporter houdt echter veel meer in dan zijn beste prestaties. Sinds de jaren '70 is de interesse voor onderzoek naar de carrière van topsporters steeds gegroeid, waardoor de literatuur werd uitgebreid met empirische en theoretische inzichten (Lavallee, 2000; Stambulova et al., 2010). Oorspronkelijk lag de focus vooral op het beëindigen van de topsportcarrière, uit de bezorgdheid voor het leed dat atleten hierbij ervaren (Lavallee, 2000; Wylleman, De Knop, Verdet & Cecic-Erpic, 2007). Het beëindigen van de carrière werd aanvankelijk aanzien als een enkelvoudige en eenmalige gebeurtenis in de carrière van de atleet, maar gaandeweg werd de focus verbreed naar andere veranderingen in de carrière (Wylleman et al., 2007). De veranderingen die een atleet doormaakt in zijn carrière worden in de literatuur als 'carrièretransities' beschreven (Lavallee, 2000; Wylleman et al., 2007; Reints, 2011). Een dergelijke transitie wordt vaak omschreven aan de hand van de definitie van Schlossberg (1981, p. 5; Lavallee, 2000; Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2002; Pummel, Harwoord & Lavallee, 2008; Alge, 2008 ; Debois, Ledon, Argiolas & Rosnet, 2012):

"an event or non-event which results in a change in assumptions about oneself and the world and thus requires a corresponding change in one's behaviour and relationships".

Theoretici hebben overeenkomsten gezocht tussen de transitie van het beëindigen van de sportcarrière en sociaal gerontologische en thanatologische transitie modellen (Lavallee, 2000; Reints, 2011). De voornaamste sociaal gerontologische modellen die de sporttheoretici toepasbaar achten in sportcarrière-onderzoek zijn de activiteitstheorie, subcultuurtheorie, continuïteitstheorie, ontkoppelingstheorie, sociale afbraaktheorie en de uitwisselingstheorie (Lavallee, 2000; McPherson, 1980; Rosenberg, 1981; Reints, 2011). Ook thanatologische modellen zijn gelinkt aan de transities binnen sport zoals het model van sociale dood, sociaal bewustzijn en fasen van de dood (Lavallee, 2000; Blinde & Stratta, 1992; Lerch, 1984; Rosenberg, 1984; Reints, 2011). Deze modellen werden bekritiseerd omdat ze het einde van een sportcarrière als een enkelvoudige en negatieve gebeurtenis beschouwen die veel aanpassing vereist, het leven na de sportcarrière negeren en weinig voeling

tonen met de verdere ontwikkeling van de atleten (Wylleman, Lavallee, & Alfermann, 1999; 2002; Stambulova et al., 2010).

Transitiemodellen, die in de jaren '90 veel belangstelling genoten, zagen het beëindigen van de topsportcarrière meer als een proces dat een bepaalde tijd nodig heeft om zich te realiseren (Reints, 2011). Het menselijk aanpassingsprocesmodel van Schlossberg (1981) werd in de sport meermaals gebruikt als basis voor andere theoretici (Charner & Schlossberg, 1986; Schlossberg, 1981, 1984; Lavallee & Wylleman, 2000). Dit model lijst verschillende factoren op die invloed hebben op de aanpassing aan transitie. Die aanpassing zou afhangen van drie interagerende factoren: het karakter van de transitie, het karakter van het individu en het karakter van de omgevingselementen voor en na de transitie. De copingstrategieën voor transitie waarmee atleten moeten omgaan zijn sleutelementen in het model.

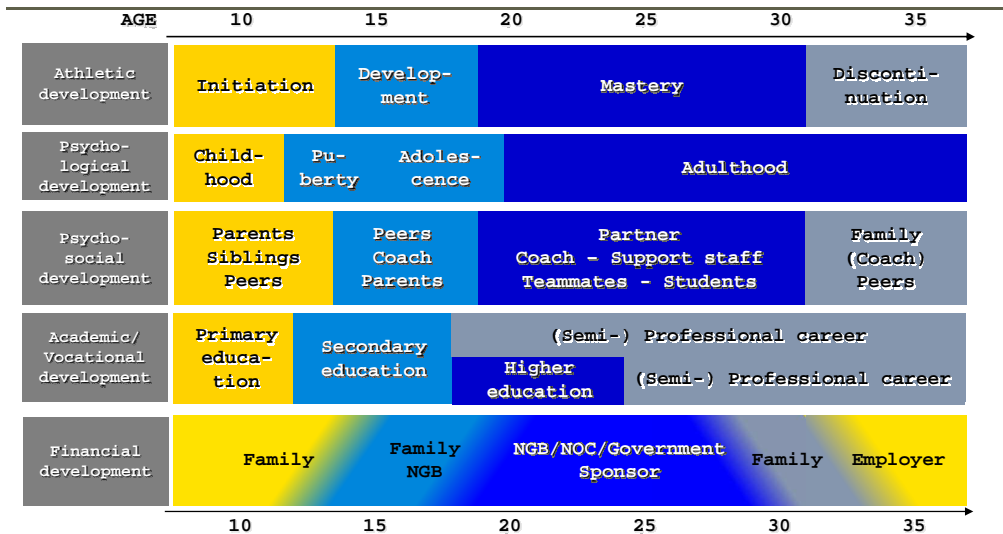
Ook in de inzichten, bijstellingen en aanpassingen geformuleerd op basis van het aanpassingsprocesmodel, wordt vooropgesteld dat een sportcarrière verschillende transitie inhoudt (Sinclair & Orlick, 1994; Greendorfer, 1992; Stambulova; 1994 in Wylleman et al., 1999; Taylor & Ogilvie, 1994) en dus geen homogeen gegeven is (Cecić Erpič, Wylleman, & Zupančič, 2004). Doorheen de transitie moeten atleten leren omgaan met nieuwe taken en hierbij hun eigen vaardigheden verhogen om aan deze taken te voldoen (Wylleman et al., 1999). De focus van het onderzoek op één specifieke transitie, het carrière-einde, werd eind de jaren '90 dan ook verlegd naar een perspectief dat deze transitie en dus de gehele levensloop van de atletische carrière omvat (Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2002; Stambulova et al., 2010). Het carrièreverloop wordt ook door atleten zelf ervaren als een proces met verschillende fasen en transitie, gekenmerkt door specifieke momenten zoals prestaties (Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2002). Dergelijke prestaties brengen niet alleen emoties en gedachten met zich mee. Ze vormen voor de atleten een uitdaging om zich verder te ontwikkelen tot betere prestaties. De atleten moeten met deze uitdagingen kunnen omgaan alvorens er vooruitgang kan geboekt worden en de atleet een succesvolle transitie kan doormaken naar een volgende fase, wat ook de kwaliteit van de sportbeleving beïnvloedt (Wylleman & Reints, 2009). Om deze sportbeleving te verbeteren, proberen theoretici de transitie beter te omschrijven, karakteriseren en in modellen te gieten. Wylleman et al. (1999) proberen volgens oorsprong en voorspelbaarheid transitie te karakteriseren. Zo zijn volgens Wylleman et al. (1999) structurele en organisatorische transitie zoals normatieve transitie beter te voorspellen, terwijl andere niet-

normatieve transitie soms verwacht zijn maar helemaal niet voorkomen, of net onverwacht voorkomen (Petitpas, Champagne, Chartrand, Danish & Murphy, 1997; Wylleman & Lavallee, 2004; Wylleman & Reints, 2009; Stambulova et al., 2010). Volgens oorsprong kan een transitie in de atletische, psychologische, psychosociale, onderwijskundige of professionele levenssfeer plaatsvinden. Transitie modellen rapporteren over algemene atletische transitie doorheen de sportcarrière. Er moet ook onderstreept worden dat de aanwezigheid en het tijdstip van sommige transitie sport-, geslacht- of cultuurspecifiek zijn (Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2002; Stambulova et al., 2010).

Een aantal theoretici karakteriseerden de verschillende transitie. Zo faseerde Bloom (1985) de talentontwikkeling van atleten in drie onderdelen: de initiatiefase waar jonge atleten geïntroduceerd worden in de georganiseerde sport, waar de atleten worden aangeprezen als zijnde 'talentvol', de ontwikkelingsfase, waar de atleten betrokken raken binnen de sport en het aantal trainingen en het trainingsniveau verhogen, en tenslotte de beheersingsfase waar de sporters hun hoogste niveau behalen.

Salmela (1994) heeft daarbij het einde van de carrière toegevoegd en de verschillende fasen binnen een atletische carrière als volgt geïdentificeerd: initiatie, ontwikkeling, beheersing en einde van de topsportcarrière (in Wylleman et al., 1999). Het carrièreverloop van atleten werd dan weer door Stambulova (1994, 2000) onderverdeeld in een 'fasemodel' (Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2004). Het fasemodel van Stambulova (1994, 2000) is gebaseerd op onderzoek naar carrièretransitie bij Russische atleten en omvat de zeven te voorspellen transitie: het begin van de sportspecialisatie, de transitie naar intensieve training in de gekozen sport, de transitie naar grote prestaties en sport voor volwassenen, de transitie van amateur naar professionele sporter, de transitie van hoogtepunt naar het einde van de sportcarrière en het einde van de sportcarrière.

Op basis van deze inzichten creëerden Wylleman en Lavallee een holistisch ontwikkelingsmodel van normatieve transitie op atletisch, psychologisch, psychosociaal en academisch vlak (Wylleman et al. ; Wylleman & Lavallee, 1999; 2004). Later werd hier ook de financiële ontwikkeling aan toegevoegd (Wylleman, Reints & De Knop, 2013). Deze uitbreiding naar de niet-atletische transitie die een sporter doormaakt, kwam er doordat onderzoek het interactieve en wederkerige karakter heeft aangetoond van transitie binnen de atletische carrière en in andere facetten van het leven (Petitpas, Champagne, Chartrand, Danish, & Murphy, 1997; Wylleman, Alfermann & Lavallee, 2002; Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000).

Figuur 1: het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman et al. (2013)

Figuur 1 toont het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman, De Knop en Reints (2013). Het model bestaat uit vijf lagen waarin normatieve transitieën plaatsvinden. In de eerste laag van het model wordt de atletische ontwikkeling weergegeven. In de daaropvolgende lagen worden de transitieën beschreven die een atleet moet doorstaan in andere domeinen van het leven (Wylleman et al., 2007). Zo worden in de tweede laag de transitieën weergegeven die de atleet doormaakt op psychologisch vlak. Deze zijn gebaseerd op verschillende conceptuele modellen zoals Erikson's ontwikkelingsfasen (1963), Piaget's cognitieve ontwikkelingsfasen (1971) en Havighurst's levensloopontwikkelingen (1973; Wylleman et al., 2007). Op het derde niveau worden veranderingen uit de psychosociale ontwikkeling weergegeven zoals welke individuen door de atleet als belangrijk worden ervaren doorheen een bepaalde fase (Wylleman & Reints, 2009). In de vierde laag worden de transitieën op niveau van educatie en beroepsontwikkeling voorgesteld. Recent werd een vijfde laag aan het model toegevoegd dat de financiële veranderingen optekent (Wylleman, Reints & De Knop, 2013).

Verschillende onderzoeken probeerden het holistisch atletisch carrièremodel te valideren (Pummel, Harwood, & Lavalley, 2008; Reints, 2011; Debois, Ledon, Argiolas & Rosnet, 2012). Andere onderzoeken gebruikten het model als basis en focusten op de ervaring van specifieke transitieën, bepaalde fasen (Alge, 2008; Bruner, Munroe-Chandler & Spink, 2008; Reints, Wylleman & Dom, 2008; Reints, Wylleman, Wanter & Beyens; n.d.). Hieronder worden de verschillende domeinen opgelijst

door Wylleman, De Knop en Reints (2013), aangevuld met bevindingen uit verder onderzoek naar carrièreveranderingen.

Atletische ontwikkeling

Voor jonge atleten vindt de introductie tot de georganiseerde sport plaats ongeveer tussen 6 en 8 jaar (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). In deze initiatiefase evolueren de jonge atleten van een initieel contact met de georganiseerde sport naar een bepaald niveau, specialiteit of rol binnen een specifieke sport (Wylleman, Alfermann & Lavalée, 1999). Daarna komen de jonge atleten (vanaf 12 à 13 jaar) in de ontwikkelingsfase waar de jongeren worden erkend als zijnde getalenteerd. Ze moeten op een intensiever niveau trainen en starten met competitie (Wylleman & Reints, 2009). Er komt een toename van de dagelijkse trainingen, de trainingen worden zwaarder, gespecialiseerder, technischer en tactischer (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). Wanneer de atleet de 18 à 19 jaar is, participeert hij op zijn hoogste niveau. De atleet maakt de overgang van junior naar senior en bevindt zich dan in de beheersingsfase. Slechts één op drie junior atleten slaagt erin de overgang naar het seniorniveau succesvol te maken (Bussmann & Alfermann, 1994; Australian Sports Commission, 2003 in Wylleman & Reints, 2009). De jongeren komen in contact met de hoogste niveaus binnen de sport, op nationaal of internationaal niveau. Vervolgens evolueert de atleet naar het einde van zijn carrière. De atleet is ongeveer 30-jaar wanneer hij in de beëindigingsfase terecht komt (Wylleman & Reints, 2009). Toch is deze leeftijd afhankelijk van sport tot sport en geslacht (Wylleman & Reints, 2009; Stambulova et al., 2010). North en Lavalée (2004) stellen dat in bepaalde sporten het einde van de carrière vroeger ligt dan andere. Atleten uit gymnastiek, duiken, zwemmen, ijsschaatsen en judo plannen het einde van hun carrière tussen hun 24 en 30 jaar, atleten uit zeilen, paardensport en schietsport plannen hun carrière-einde na hun 40-jarige leeftijd.

Taylor en Ogilvie (1994, 2001) ontwikkelden een atletisch carrièrebeëindigingsmodel, gebaseerd op het aanpassingsprocesmodel van Schlossberg, waarin men de invloedhebbende factoren op het beëindigen van een atletische carrière en het vermogen van de atleet om zich aan te passen aan de verandering, illustreert (Reints, 2011). Het model voorspelt twee mogelijkheden: een gezonde carrièrere transitie of een moeilijke carrièrere transitie. Het positief of negatief uitdraaien van het einde van de topsportcarrière hangt af van verschillende factoren zoals de redenen voor de beëindiging, de beschikbaarheid van overgangsmiddelen en de persoon zelf. De oorzaken voor het beëindigen van de carrière worden onderscheiden in vier grote redenen: letsels, leeftijd, deselectie en vrije keuze.

Sommige atleten beëindigen vrijwillig hun carrière, andere zijn genoodzaakt om te stoppen en doen dit dus onvrijwillig (Reints, 2011). Het is net die atletische factor vrijwilligheid die de kwaliteit van het beëindigingsproces beïnvloedt (Cecic Erpic, Wylleman & Zupancic; 2004). Hoe meer controle de atleet over het beëindigen van zijn actieve sportcarrière heeft, hoe minder moeilijkheden hij ervaart met deze transitie.

Psychologische ontwikkeling

Naast de atletische ontwikkeling, evolueren jonge atleten op andere niveaus. Op psychologisch vlak moeten de atleten de traditionele ontwikkelingsfasen als kind doorlopen (Erikson, 1963; Piaget, 1971; Havighurst, 1973) en dit in combinatie met topsport. Kinderen die op jonge leeftijd aan sport doen moeten zich aanpassen aan de eisen van de sport in het algemeen, maar ook van de gekozen discipline, de coach, teamgenoten enzovoort (Wylleman et al., 1999; Stambulova, 1994). De kinderen worden verwacht zich te conformeren met de veranderingen op psychologisch en psychosociaal niveau. Ze worden geconfronteerd met een voornamelijk door volwassenen gedomineerde wereld die georganiseerd is in functie van training en competitie tijdens het weekend of vakanties (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). Tijdens deze fase moeten de kinderen een atletische identiteit ontwikkelen in de context van sportende leeftijdsgenoten. Deze identiteit stelt de kinderen in staat zich te conformeren met de organisatie, de gebruiken en regels van de sport. Ze moeten in deze rol soms de switch maken van 'het spelende' naar harde en serieuze trainingen (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). Een belangrijk onderdeel van deze transitie, is de vraag of de atleet psychologisch matuur is om in sport te participeren. Deze maturiteit bestaat uit motivationele en cognitieve elementen (Wylleman & Reints, 2009). De, voornamelijk intrinsieke, motivatoren zijn onder andere vaardigheden aanleren en verbeteren, vrienden ontmoeten, onderdeel zijn van een team, in vorm zijn en blijven, deelnemen aan competities en plezier maken (Scanlan & Lewthwaite, 1986; Theeboom, De Knop, & Weiss, 1995). Wylleman en Reints (2009) wijzen op het belang van een intrinsieke motivatie bij jonge atleten, omdat deze een sterkere en duurzamere impuls geven aan de jongere. Brustad stelt dat deze maturiteit een behoefte aan empathie, een begrip van ieders rol en verantwoordelijkheid binnen de competitie en de behoefte aan coöperatief gedrag inhoudt (1993; Wylleman & Reints, 2009).

Psychosociale ontwikkeling

Atleten worden doorheen hun carrière ondersteund door verschillende belangrijke personen (Wylleman et al., 2000).

Uit onderzoek van Wylleman et al. (2000) blijkt dat jonge atleten ervaren dat hun ouders indirect betrokken zijn met hun sportactiviteiten in de atletische setting en direct betrokken zijn in de familiesetting. Onderzoek heeft doen uitwijzen dat ouderlijke ondersteuning en aanmoediging niet alleen het niveau van plezier en gepercipieerde competentie verhogen (Brustad, 1988, 1993; Power & Woolger, 2000; Scanlan & Lewthwaite, 1986) maar ook een speciale band tussen jonge topsporters en hun ouders creëren (Bakker, De Koning, Van Ingen Schenau, & De Groot, 1993). Atleten hebben nood aan hulp en ondersteuning van anderen in hun dichte omgeving, wanneer ze stapsgewijs leren omgaan met transities en de daarbijhorende noden (Weiss, 1993).

Wanneer de atleten in de ontwikkelingsfase en in de puberteit komen, hebben ze nood aan een ondersteunend netwerk (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). Ouders moeten ervoor zorgen dat de jongeren thuis terecht kunnen met algemene vragen en problemen, naast alle atletische bekommernissen. Ouders ondersteunen en motiveren de atleten, maar bieden ook weerstand tegen de groeiende noden van de sport (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). De jongeren gaan, in deze transitie, zich losmaken van hun ouders, en hun eigen leven en levensstijl ontwikkelen binnen hun psychosociale omgeving (Dusek, 1987). Deze fase, ook wel 'separation-individuation' fase genoemd, creëert een onevenwicht tussen de behoefte naar autonomie van de atleet en de behoefte naar ondersteuning van de ouders.

De jongeren bevinden zich tijdens hun adolescentie tussen de 'junior' en 'senior' fase en komen in contact met volwassenen die meer ervaren zijn op atletisch vlak. Ouders spelen nog steeds een belangrijke rol voor de atleten, door wedstrijden bij te wonen en een goede relatie te onderhouden met de coach. De ouders moeten de atleten ook de ondersteuning bieden die de atleet nodig heeft wanneer hij bijvoorbeeld weerstand moet bieden tegen de druk van grote competities. Deze ondersteuning moet los staan van de prestaties van de atleet (Bakker et al., 1993 in Wylleman et al., 2004). Door hun drukke training- en competitieschema kunnen de jonge atleten weinig werken aan hun sociaal leven buiten hun familie of sportomgeving, wat de familieband nog belangrijker maakt. Ook de relatie tussen coach en atleet wordt steeds intenser (Wylleman, De Knop & Sillen, 1998).

Tijdens de beheersingsfase speelt vooral de partner een grote rol bij de atleet. Daarnaast zijn ook de coach en de ondersteunende medewerkers, de teamgenoten of medestudenten belangrijk (Wylleman & Lavallee, 2004). Bij het beëindigen van de atletische carrière zal de atleet rekenen op zijn familie en leeftijdsgenoten (Wylleman & Lavallee, 2004). In sommige gevallen zal de atleet terugkeren naar zijn familie en oorspronkelijke thuis.

Academische en beroepsmatige ontwikkeling

De atleet volgt onderwijs in de basisschool wanneer hij geïntroduceerd wordt in de sport (Wylleman & Lavallee, 2004). In de initiatiefase maakt hij de overgang van de basisschool naar het secundaire onderwijs. Op dat moment is de jonge atleet 12 jaar. Wanneer de jonge atleet 14 jaar is en in het secundair onderwijs zit, maakt de atleet de transitie naar de atletische ontwikkelingsfase. Naast de toename van trainingen en competitie wordt ook op het vlak van onderwijs van de atleet steeds meer inspanning gevraagd (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming, 2000). Jonge atleten kunnen in deze fase de keuze maken om onderwijs te volgen in een specifieke topsportschool (BLOSO, 2014; Wylleman & Reints, 2009). Deze scholen voorzien in een grote flexibiliteit tegenover de atleten waardoor de jonge atleten hun educatie en topsport beter kunnen combineren.

Op het einde van de atletische ontwikkelingsfase en na het secundair onderwijs kiezen de meeste atleten om verder te studeren in het hoger onderwijs. Redenen hiervoor zijn het (financiële) risico van topsport en de grote waarde die er in de samenleving wordt gehecht aan academische vorming en diploma (Wylleman & Reints, 2009). Als student-atleet kan de atleet ook vaak beroep doen op een flexibeler studieschema en ondersteuning van de onderwijsinstelling zelf. De jonge atleten kunnen na het secundair ook meteen van hun sport hun professionele bezigheid maken.

Welke keuze de atleet ook maakt, hij moet zijn carrière professionaliseren indien hij op hoog niveau verder wil presteren. Wanneer de atleet zijn carrière beëindigt, wordt hij geconfronteerd met nieuwe professionele uitdagingen. Hij moet een achterstand inhalen op gebied van vaardigheden tegenover zijn leeftijdsgenoten in dezelfde werksituatie, waardoor hij vaak onderaan de ladder moet starten (Wylleman & Reints, 2009).

Financiële ontwikkeling

Bij het begin van zijn atletische carrière kan de atleet rekenen op de financiële steun van zijn familie (Wylleman, De Knop & Reints, 2013). Ouders ondersteunen de atleet op logistiek niveau met het vervoer, het financieren van de coach, het materiaal en leveren van toegang tot infrastructuur.

Tijdens de ontwikkelingsfase krijgt de atleet hier en daar steun van de sportfederatie, maar blijft hij toch rekenen op de financiële en logistieke ondersteuning van de ouders om door deze transitie te geraken. De transitie naar een hoger niveau vraagt regelmatige participatie in competitie en trainingsstages. De kosten van de atleet worden niet altijd gedekt door de sportclubs of federaties, waardoor op termijn de financiële hulp van de ouders niet langer voldoet en sponsors nodig zijn om te kunnen presteren. Tijdens de beheersingsfase kunnen sommige atleten rekenen op de steun van de sportfederatie, het nationaal Olympisch comité, de overheid en sponsors. In de transitie tussen de beheersingsfase naar de beëindiging van de carrière valt de atleet vaak terug op zijn familie. Wanneer hij zijn carrière ook effectief beëindigd heeft, valt hij terug op zijn werkgever (Wylleman, De Knop & Reints, 2009).

Carrièreverloop van eliteruiters

Verschillend aan traditionele sporten, waar mentale en fysieke vaardigheden enkel afhangen van het menselijk individu, zijn keuzes en reacties, in de ruitersport afhankelijk van veel meer factoren dan enkel die van de mens. Zo zijn de interactie met het paard en de samenwerking tussen mens en dier noodzakelijk voor het bekomen van succes in de ruitersport (Meyers, et al., 1999; Pretty & Bridgemann, 2006; Pummel et al., 2008; Alge, 2008).

Er is echter nog maar weinig onderzoek gebeurd naar het carrièreverloop en -transities van eliteruiters. Enkel onderzoeken van Pummel et al. (2008) en Alge (2008) bespreken dit thema. Pummel, Harwood en Lavallee (2008) deden onderzoek bij eventingruiters over hun ervaring met de transitie naar regionale competitie. Aan de hand van tien interviews onderzocht men vijf voorkomende thema's: motivatie, perceptie, stressoren, ondersteuning voor de sportontwikkeling en post-transitie veranderingen. Het onderzoek van Pummel et al. (2008) rapporteert enkele significante resultaten voor de eventingruiters. Zo toonden de ruiters een grote verbondenheid, persoonlijke inbreng, opoffering en moeite om hun doel (de transitie) te kunnen bereiken. De ruiters kregen steun van familie en sociale aansluiting bij collega's. Dit was belangrijk voor de motivatie om de transitie te maken. De sociale ondersteuning was ook belangrijk om de veranderingen die gepaard gaan met deze transitie succesvol te verwerken (Pummel et al., 2008). De resultaten van het onderzoek komen overeen met het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman, Reints en De Knop (2013). Zo kwam onder andere het psychosociale niveau sterk overeen. De familie speelt initieel een grote rol die gaandeweg wordt overgedragen naar leeftijdsgenoten wanneer de atleet 'volwassen' wordt (Pummel

et al., 2008). De ouders boden vooral emotionele en tastbare ondersteuning, wat zich vertaalde in de financiële ondersteuning en het tijd vrijmaken voor de atleet. De invloeden van de verschillende niet-atletische transitie bleken groot voor de ruiters. Op sociaal niveau bleken de tijdsdruk en de noden van competitie het sociale leven te beperken (Pummel et al, 2008). Pummel et al. (2008) stellen dat het ontbreken van het sociaal leven een invloed heeft op de sociale ontwikkeling die zou moeten plaatsvinden in de adolescentie (2008). In eventing is de training ook eenzaam waardoor de ruiters nog minder contact hebben met leeftijdsgenoten dan andere sporters.

Alge (2008) deed onderzoek bij zes ruiters waar ze naar de moeilijkheden, drempels en kansen tijdens de junior-senior transitie peilde. Deze overgang blijkt een grote stap te zijn voor ruiters. Zowel spring-, dressuur- als eventingruiters beleefden deze transitie op een enigszins andere manier, toch zijn er een aantal algemeenheden gebleken. Door het deelnemen aan competitie op seniorniveau met meer ervaren ruiters stellen de respondenten zichzelf hogere eisen en ervaren ze een grotere behoefte aan technische kennis. Een andere moeilijkheid ligt in het uitbouwen van een professionele bezigheid in combinatie met hun topsportcarrière. Deze professionele bezigheid is noodzakelijk voor het financieren van hun sportparticipatie.

De ruiters ervaren ook drempels: de vrees voor kwetsuren bij de paarden of bij henzelf, het niet klaar zijn voor een bepaalde competitie, twijfel over de capaciteiten van henzelf of van het paard en financiële moeilijkheden. De ruiters konden energie putten uit de steun van de ouders, coach, vrienden uit de paardensector en sportfaciliteiten.

Een belangrijke kans tot het welslagen van deze transitie blijkt het bezitten van meerdere paarden voor competitie. Wanneer een paard zou wegvallen is de ruiter minder hulpeloos en kan hij nog steeds aan zijn carrière werken. De ruiters wezen erop dat een carrière als eliteruiter hard werk vereist. Om de overgang te maken van junior naar senior zijn een sterke sportmotivatie en positieve houding noodzakelijk.

Omkadering van de paardensport in Vlaanderen

In de vorige twee delen werd het microkader van atleten en eliteruiters geschetst. Het volgend onderdeel richt zich op het mesokader waarin de topsport zich afspeelt (De Bosscher, De Knop, Van Bottenburg, & Shibli, 2006). Eliteruiters wijzen in Alge (2008) en Pummel et al. (2008) op de nood aan sociale en financiële ondersteuning. In Vlaanderen zijn er twee instanties die bevoegd zijn voor

het topsportbeleid. Enerzijds is er het Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité (BOIC) en anderzijds is er BLOSO¹. Het BOIC vertegenwoordigt de Olympische Beweging en haar waarden in België en is tevens het Nationale Olympisch Comité (NOC) (BOIC, 2014).

Onder de naam Topsport Vlaanderen voert BLOSO haar topsportbeleid uit in Vlaanderen. In haar dienstverlening ondersteunt ze topsportfederaties, topsporters, trainers en ouders van topsporters met een breed gamma van begeleiding. Het topsportbeleid in Vlaanderen wordt wetenschappelijk onderbouwd met onder meer onderzoek naar het topsportklimaat van De Bosscher, De Knop en Van Bottenburg (2008). Er wordt ook geïnvesteerd in de carrièrebegeleiding van topsporters, sportwetenschappelijk onderzoek en topsportervolgsystemen (BLOSO, 2014).

De paardensport is een, door BLOSO erkende, sporttak. De paardensport heeft in Vlaanderen twee federaties: Vlaamse Liga Paardensport, afgekort VLP en Landelijke Rijverenigingen, afgekort LRV. De Vlaamse Liga Paardensport is een onderdeel van de Koninklijke Belgische Ruitersport Federatie (Koninklijke Belgische Ruitersport Federatie, 2013) en is erkend door de internationale paardensportfederatie FEI, wat de federatie verantwoordelijk maakt voor de Vlaamse eliteruiters (Fédération Equestre Internationale; Vlaamse Liga Paardensport vzw, 2013). De VLP krijgt ondersteuning van het BOIC en Topsport Vlaanderen in haar begeleiding van eliteruiters.

Om een beter inzicht te krijgen in de leefwereld van eliteruiters is het belangrijk om het landschap van de paardensector in Vlaanderen te schetsen. De paardensport is immers een onderdeel van de Vlaamse paardenhouderij. De paardenhouderij bestaat niet enkel uit sport maar ook uit fokkerij en recreatie. De paardenhouderij heeft een toegevoegde waarde van 219 miljoen euro aan de Vlaamse economie en telt 200.000 betrokkenen. In Vlaanderen zouden zo'n 172.428 paarden gehuisvest zijn, ongeveer 44.000 Vlamingen zijn aangesloten bij een federatie en 3550 arbeidsequivalenten zijn aan het werk in de sector in 1750 bedrijven (Policy Research Corporation, 2008). Met twee stamboeken binnen de springsport aan de wereldtop en de hengst Darco als grootste springpaardenvererver ooit is de Vlaamse fokkerij van wereldniveau (Vlaamse Confederatie van het Paard, 2013). De paardensport heeft overigens het tweede hoogste return on investment van de Vlaamse sporttakken en is één van de best presterende sporten in absolute termen (De Bosscher, De Knop & Van Bottenburg, 2008). In 2006 heeft de paardensport het hoogst aantal indexpunten (160) in de BTI behaald. De paardensport

¹ Agentschap voor de Bevordering van Lichamelijke Ontwikkeling, Sport en Openlucht recreatie. De administratie van sport binnen de Vlaamse Overheid.

scoorde beter dan ondermeer atletiek (126), judo (124) en tennis (114,5) (De Bosscher, De Knop & Van Bottenburg, 2008). Volgens de Vlaamse Confederatie van het Paard fungeert Vlaanderen steeds meer als de draaischijf van de internationale jumpingsport. Dit resulteert niet alleen in de fokkerij en handel die in Vlaanderen plaatsvinden, maar ook in de sport. Zo komen veel buitenlandse ruiters zich in Vlaanderen vestigen omwille van de goede omkadering (VCP, 2013).

In deze thesis komen de drie Olympische disciplines binnen de paardensport naar voor:

- Jumping:

Olympische en veruit de populairste discipline waar ruiter en paard een hindernissenparcours afleggen bestaande uit 10 à 13 sprongen in een piste. Deze springwedstrijd kan zowel indoor als outdoor plaatsvinden. Paard en ruiter moeten het parcours foutloos afleggen binnen een afgesproken tijd in een bepaalde volgorde (Vlaamse Liga Paardensport vzw, 2013). Volgens K.B.R.S.F. zijn, naast de kwaliteiten van de ruiter, het springvermogen, wendbaarheid, snelheid en precisie van het paard belangrijk voor succes in jumping (2013).

- Dressuur

Deze Olympische discipline wordt, volgens Vlaamse Liga Paardensport vzw, beschouwd als de kunst van de paardensport (2013). Ruiter en paard leggen een vooraf bepaalde proef af. Deze proef bestaat uit allerlei figuren en commando's. Paard en ruiter maken opgelegde oefeningen en overgangen zo goed mogelijk. Eén of meerdere juryleden geven punten van 0 tot 10 per onderdeel, na optelling van de punten heeft de ruiter met het beste percentage gewonnen (Vlaamse Liga Paardensport vzw, 2013).

- Eventing

Eventing is, net zoals dressuur en jumping, een Olympische discipline. Eventing kan gezien worden als de triatlon van de paardensport. In deze erg intensieve discipline combineert men een crosscountrywedstrijd met jumping en dressuur. Paard en ruiter leggen een dressuurproef af, een jumpingparcours en vervolgens een crosscountryparcours (Vlaamse Liga Paardensport vzw, 2013). In een crosscountryparcours leggen paard en ruiter een lange afstand met natuurlijke hindernissen af. De snelheid van het paard is belangrijk. De optelling van de punten op de drie verschillende disciplines vormt het eindklassement. Deze wedstrijd wordt meestal over twee à drie dagen gereden (Koninklijke Belgische Ruitersport Federatie, 2013).

In de paardensport is topsport een relatief begrip, volgens de Vlaamse Liga Paardensport (2013). De verkoop, ziekte of kwetsuur van een paard kan een einde betekenen voor de positie van de topruiter. Volgens de VLP zijn dagelijkse training van jonge paarden en het zoeken naar potentiële paarden kenmerkend voor eliteruiters, daar continu op hoog niveau presteren weinig voorkomt. Deze stelling blijkt ook uit onderzoek van De Bosscher et al. (2008) wat zegt dat ruiters als aankomend talent gemiddeld 41 uur per week trainen met hun paarden.

Via Topsport Vlaanderen kunnen eliteruiters, beloftevolle jongeren en geïdentificeerde topsporttalenten genieten van carrièrebegeleiding en instappen in sportwetenschappelijke projecten. Topsport Vlaanderen ondersteunt ook grote evenementen in België wat de eliteruiters de kans geeft om in eigen omgeving te presteren (VLP, 2013). VLP doet zelf aan talentidentificatie met het project VLP Talentenplan. Dit project probeert talentvolle jongeren al vroeg te ontdekken en te ondersteunen. Door het aanbieden van goede opleidingen en het in contact brengen met huidige eliteruiters worden de topsportcompetenties verbeterd.

Samenvatting en doelstellingen

We kunnen concluderen dat het onderzoek naar het carrièreverloop van atleten de laatste jaren erg is uitgebreid. Men is vanuit een enkelvoudige visie op het beëindigen van de atletische carrière geëvolueerd naar een holistische visie die de gehele carrière omvat. Het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman, Reints en De Knop (2013) is een uitgebreid model dat in deze thesis als uitgangspunt gebruikt wordt. Het omvat de verschillende fases die een atleet doormaakt tijdens zijn carrière, zowel op atletisch vlak als op psychologisch, psychosociaal, academisch/professioneel als financieel vlak. Het model gaat echter uit van de modale sporter en houdt geen rekening met sport specifieke transitie-elementen.

Daar paardrijden geen modale sport kan genoemd worden, onder meer door de allesbepalende factor 'het paard', kan vermoed worden dat een eliteruiter geen modale atletische carrière doorloopt. Om de eliteruiters optimaal te kunnen begeleiden moet er meer informatie voorhanden zijn over hun carrière, de uitdagingen en moeilijkheden die ze tegenkomen tijdens hun atletische carrière.

De volgende onderzoeksvragen worden geformuleerd:

- Hoe ziet het algemene carrièreverloop van een Vlaamse eliteruiter eruit?
 - o Hoe verloopt de atletische carrière van een Vlaamse eliteruiter?

- Hoe verloopt de psychologische ontwikkeling binnen de atletische carrière van de Vlaamse eliteruiter?
- Hoe verloopt de psychosociale ontwikkeling binnen de atletische carrière van de Vlaamse eliteruiter?
- Hoe verloopt de onderwijsloopbaan in combinatie met de atletische carrière voor de Vlaamse eliteruiter?
- Hoe evolueren de financiële bronnen en kosten doorheen en na de atletische carrière van de Vlaamse eliteruiter?

Data en Methode

Ontwerp

In deze thesis werd op zoek gegaan naar antwoorden op de hierboven vermelde beschrijvende onderzoeksvragen. Vanwege het beschrijvende karakter van de onderzoeksvragen werd een kwalitatief onderzoek gevoerd (Baarda & De Goede, 2009). Aan de hand van negen individuele diepte-interviews werd gepeild naar het carrièreverloop van Vlaamse eliteruiters.

Participanten

Voor deze studie werd beroep gedaan op negen respondenten waarvan twee vrouwen en zeven mannen. Deze respondenten waren of zijn actief in een olympische discipline van de paardensport: zes jumpingruiters, twee eventingruiters en één dressuurrutter. De respondenten waren op het moment van de dataverzameling tussen 34 en 71 jaar oud. De respondenten werden gekozen aan de hand van de volgende selectiecriteria: A) de ruiters zijn afkomstig uit Vlaanderen. B) de ruiters hebben gepresteerd op internationaal topsportniveau met minimum één overwinning in een Belgisch Kampioenschap (BK) en deelname aan een landenwedstrijd (NC).

Eénendertig potentiële respondenten werden geselecteerd aan de hand van gegevens van het Vlaams Paardenloket vzw en de palmaresgegevens van de Koninklijke Belgische Ruitersportfederatie met behulp van een doelgerichte steekproef (Van Tuyckom, Vos & Scheerder ; 2011). De ruiters werden gezocht binnen de drie Olympische disciplines (jumping, eventing en dressuur). Aangezien jumping veruit de populairste discipline is binnen de paardensport (VLP, 2013), werden hier de meeste potentiële respondenten uit geselecteerd. Er werd niet gestreefd naar een gelijke genderverdeling aangezien er ook minder vrouwelijke ruiters zijn dan mannelijke op topsportniveau. In tabel 1 zijn beknopte gegevens terug te vinden van de respondenten zoals de leeftijd, de deelnames aan wedstrijden en de discipline.

Tabel 1: Personalia

Respondent 1 (R1)	71	BK, NC	Jumping
Respondent 2 (R2)	65	BK, NC	Jumping
Respondent 3 (R3)	60	OS, NC	Jumping
Respondent 4 (R4)	53	BK OS EK, NC	Dressuur
Respondent 5 (R5)	34	EK OS	Eventing
Respondent 6 (R6)	50	WK OS EK BK NC	Jumping
Respondent 7 (R7)	41	WK OS EK BK	Eventing
Respondent 8 (R8)	58	WK EK BK NC	Jumping
Respondent 9 (R9)	57	WK OS EK BK NC	Jumping

Materiaal

Voor deze studie werd een semigestructureerd interview ontwikkeld. De interviewleidraad is gebaseerd op het holistisch atletisch carrière-model van Wylleman, De Knop en Reints (2013). Aan de hand van de interviewleidraad wordt getracht een beeld te schetsen van het carrièreverloop van een eliteruiter in Vlaanderen. Er werd eerst bij één respondent een pilot studie gedaan, wat resulteerde in slechts enkele kleine aanpassingen. Daarom werd besloten dit gesprek ook op te nemen in de dataverzameling. Doorheen het interview werden bijvragen gesteld ter verduidelijking of wanneer iets verdere specificatie nodig had. De interviewleidraad bestond uit zes hoofdvragen met telkens bijhorende bijvragen. De eerste vijf hoofdvragen waren gebaseerd op de domeinen uit het holistisch atletisch carrière-model van Wylleman, De Knop en Reints (2013). Daarnaast werden een aantal vragen gesteld rond de omkadering van de topsport en de visie van de respondenten op de paardensport in zijn huidige vorm. Voorbeeld van een vraag is bijvoorbeeld: *"Kan u uw atletische carrière van het begin tot op heden beschrijven? Wat waren de verschillende fasen die u in uw carrière hebt doorlopen?"* . Of: *"Hoe en door welke personen, werd uw sportcarrière gefinancierd?"*. De interviewleidraad is te vinden in bijlage 2.

Procedure

De ruiters die reeds in pensioen zijn, werden telefonisch gecontacteerd, actieve eliteruiters werden via e-mail gecontacteerd. Tijdens het eerste telefonisch contact en het e-mailbericht werd kort het doel van het onderzoek gekaderd, gewezen op de anonimiteit en vrijwilligheid van de respondent en vermeld dat hun deelname aan de studie steeds onderbroken kon worden. Indien de atleten geïnteresseerd waren werd een afspraak gemaakt. De interviews vonden plaats in een vertrouwde omgeving van de respondent. De interviewer stelt zich steeds respectvol en objectief op tegenover de respondent (Van Tuyckom et al., 2011). Zeven interviews vonden plaats bij de respondent thuis. Eén interview vond plaats in een horecazaak en een ander interview vond plaats op een jumpingevenement. In het begin van het interview werd de respondent steeds geïnformeerd dat de verzamelde informatie vertrouwelijk zou behandeld worden. De respondenten ontvingen een *informed consent* met beknopte informatie over de studie. Alle interviews werden opgenomen met een MP3-speler en duurden tussen 43 en 98 minuten.

Analyse

Voor de analyse werden de interviews volledig uitgeschreven in een tekstverwerkingsprogramma. Vervolgens werden de teksten grondig nagelezen en werden irrelevante data geschrapt.

Er werd gebruik gemaakt van een *directed content analysis* (Hsieh & Shannon, 2005). Aan de hand van deze deductieve analysemethode werd de data gecodeerd met vooraf bepaalde kernlabels gebaseerd op het theoretisch kader van Wylleman, Reints en De Knop (2013). Binnen de vooraf bepaalde kernlabels werden inductief sublabels toegevoegd. Er werd rekening gehouden met de notities die gemaakt werden tijdens de interviews om meer inzicht te krijgen in de verzamelde data. Van elke respondent werd het carrièreverloop in het model geplaatst om zo tot een algemeen beeld te komen. Alle informatie in quotes die de vertrouwelijkheid van het interview zou kunnen schaden werd verwijderd.

Resultaten

Atletische ontwikkeling

Introductie in de paardensport

De ruiters begonnen in de paardensport tussen 4 en 9 jaar met een enkele uitzondering op 14 jaar.

Tabel 2: Introductie in de paardensport

4 – 6 jaar	R1, R5, R6, R8 en R9
7 – 9 jaar	R3, R4, R7
10 – 12 jaar	
13 – 15 jaar	R2

De introductie in de paardensport was bij sommige ruiters van thuis uit een evidentie. Bij respondenten 1, 5, 6, 7 en 9 werd er in de thuisomgeving al paardgereden. Bij respondent 9 was er zelfs een generatielange traditie in de paardensport:

Wat de aanleiding gaf, is dat ik er in geboren ben. Ik geloof dat ik de zevende generatie ben in de paardensport, of in het paardenmilieu, laat ons het zo zeggen. Want vroeger was dat gelijk als recreatieruiterij niet aan de orde. Mijn voorvoorgrootouders die hadden eigenlijk het paard meer als vervoersmiddel of werkpaard. (R9)

De aanleiding om te starten was voor de andere eliteruiters verschillend. Dit gaat van tijdverdrijf in de vakantie (R2), eigen interesse (R9), het aanbod in de streek (R3) tot toevallige omstandigheden (R4). Respondenten 2, 3, 5, 6 en 8 zijn zogenaamd 'self made' en kregen aanvankelijk geen of weinig begeleiding. Respondenten 1 en 4 deden al van het begin van hun carrière beroep op een trainer. Respondenten 5, 6, 7 en 8 startten bij een Landelijke Rijvereniging (LRV) waar de één al wat meer begeleiding kreeg dan de andere. Respondent 7 werd eerst begeleid door haar vader en kreeg lessen bij LRV, al was ze hier later niet zo tevreden over.

Ik heb misschien een beetje achterstand opgelopen tegenover jonge mensen nu met niet de begeleiding gehad te kunnen hebben die jonge mensen al hebben nu als ze echt leren rijden. Dus bij mij zijn er wel wat fouten in geslopen die er dan moeilijk uit zijn te halen nog. Van aan de andere kant denk ik dat er een gezonde basis is gelegd omdat het niet van moeten was. (R7)

Beginnen in competitie

De ruiters starten in de competitie tussen 6- en 20-jarige leeftijd.

Tabel 3: Ontwikkelingsfase

6-10 jaar	R3, R5, R6, R7, R8, R9
11 – 15 jaar	R1, R4
16 – 20 jaar	R2

Enkele ruiters startten meteen op het nationale niveau (R1, R2), dit omdat er vroeger nog geen regionale wedstrijden waren (R9). Respondenten 4 en 9 begonnen met intieme wedstrijden in clubverband maar trokken ook snel naar het nationale niveau. De andere ruiters reden hun eerste wedstrijden op landelijk niveau bij LRV (R5, R6, R7, R8), al reden R5 en R6 al snel nationale wedstrijden. Respondenten 5 en 6 reden voor hun 14 jaar zelfs al internationale wedstrijden waaronder het Europees Kampioenschap voor pony's.

Respondenten 5, 6 en 7 startten in de competitie met pony's. De andere ruiters startten met paarden. Dit heeft wellicht te maken met de jongere leeftijd van respondenten 5, 6 en 7 tegenover de andere ruiters. Volgens respondent 8 bestond er vroeger immers nog geen ponycompetitie. Respondenten 5, 6 en 7 moesten dan wel de overgang van pony's naar paarden maken.

Ontwikkeling naar internationaal niveau

Op een bepaald moment maken de ruiters de overgang van nationale wedstrijden naar internationale wedstrijden. De meeste respondenten kijken terug op een vlotte overgang voor zowel paard als ruiter. Zo denkt respondent 4 erover: "Je rolt daarin en je doet dat en dat valt dan mee en dan komt de volgende en de volgende en oke dan ben je er he. Daar wordt allemaal niet zo bij nagedacht als iemand rolt daar gewoon in".

Respondenten 5 en 6 hadden meer moeite om de overgang te maken, mede door een moeilijke overgang van pony naar paard.

De beheersingsfase

De respondenten kregen toegang tot de top door het deelnemen aan internationale wedstrijden. Eens de ruiters internationaal meedraaien, komen ze ook daar op het hoogste niveau terecht. De ene ruiter al op vroegere leeftijd dan de ander.

Tabel 4: Transitie naar beheersingsfase

15 - 17 jaar	R3, R4, R9
18 - 20 jaar	R1, R5, R7
21 - 23 jaar	R8
24 - 26 jaar	R2, R6

Door het deelnemen aan internationale wedstrijden kregen de ruiters meer ervaring op internationaal niveau (R3, R7 & R8). De ruiters namen tijdens het hoogtepunt van hun carrière deel aan kampioenschappen (R1, R2, R3, R4, R5, R7, R8 & R9) op Belgisch, Europees of wereldvlak, landenwedstrijden (R2, R8 & R9) en prestigieuze grote prijzen (R1, R2, R6, R8 & R9). Naast deze deelnames is ook het behalen van titels met een bepaald paard soms een grote overwinning voor een ruiter (R1, R2 & R6).

Respondenten 3, 4, 5, 6, 7 en 9 namen deel aan de Olympische Spelen. Respondent 3 houdt geen goede herinneringen over aan de Olympische Spelen door onder meer sportieve conflicten. Respondenten 3 en 5 vonden het tevens jammer dat ruiters niet in het Olympisch dorp verbleven tijdens hun deelnames. Respondenten 4 en 7 zien daarentegen deelname aan Olympische Spelen als een droom voor elke sportmens. Respondent 7 stelt het zo:

Dat zijn wel heel unieke momenten en dat is dan niet meer alleen in de paardensport maar alles wat er rond die Olympische Spelen bijkomt van ja contacten en kennismaking met de andere atleten uit de sporten niet alleen van België maar ook van heel de wereld. Zo een Olympisch dorp, zo een openingsceremonie, alles wat daarbij hoort, ja dat is iets dat ge eigenlijk moeilijk kunt uitleggen dat is iets echt fenomenaal en dat is ook te begrijpen dat ge dat dat het ultieme doel is voor een topsporter denk ik om daar ooit bij te kunnen zijn. (R7)

Sommige ruiters werken ook toe naar de Olympische Spelen (R5, R6). Voor respondent 5 was het

deelnemen aan de Olympische Spelen het hoogtepunt van zijn carrière. De motivatie voor een eerste deelname ligt lager dan voor volgende deelnames, waar de ambitie steeds groter wordt (R6 & R7).

Respondent 4 kreeg na haar deelname een boost en voelde zich extra gemotiveerd om verder te werken en door te gaan. Respondenten 5 en 6 vielen na hun eerste deelname in een sportief dal, na een ontgoochelend resultaat. Voor respondent 6 kwamen er later nog deelnames, maar voor respondent 5 waren zijn eerste Olympische Spelen ook de laatste.

Het succes van een eliteruiter is niet alleen afhankelijk van hun eigen prestaties maar zeker ook van het paard. Het kunnen beschikken over een toppaard is voor een aantal eliteruiters niet gemakkelijk en bepalend voor het verder verloop van de topsportcarrière (R1, R4, R6, R8 & R9). De ruiters bezitten hoofdzakelijk de paarden zelf (R1, R3, R5 & R8) ofwel rijden ze paarden van eigenaars (R2, R6 & R9) ofwel een combinatie van de twee (R4 & R7).

De moeilijkheden die de ruiters ervaren op het hoogtepunt van hun carrière zijn van diverse aard. Enkele ruiters vinden het alvast frustrerend als een veelbelovend paard een blessure oploopt (R4 & R7) of fysiek niet meekan (R1 & R5). Respondent 9 wijst erop dat er een stuk geluk verbonden is aan de sport, aangezien zowel paard als ruiter afhankelijk zijn van diverse factoren. Daarnaast vindt respondent 5 het moeilijk dat je alles financieel zelf moet aanbrengen indien je een carrière wil opbouwen zonder sponsors. Een andere opmerking waar respondent 8 op wees, is de verhoogde techniciteit van de jumpingsport indoor, waardoor er een verschil in ruiterkwaliteiten ontstaat tussen indoor en outdoor.

Een aantal ruiters kreeg te maken met een ongeval tijdens het paardrijden (R1, R3, R5, R7 & R9) of los van het paardrijden (R2). Als gevolg van de ongevallen waren de ruiters vaak voor een periode geblesseerd (R2, R7 & R9) of droeg dit bij aan de motivatie om te stoppen (R1 & R5).

Sommige ruiters ervaren tijdens hun carrière problemen met de federatie (R1, R2, R3 & R5). Naast administratieve problemen (R2, R3) kwamen ook sportieve (R1, R2, R3) en financiële tekortkomingen (R5) aan het licht. Respondenten 1, 2 en 3 geven aan dat hun problemen een gevolg waren van de taalkwestie. Respondenten 6, 7, 8 en 9 zien hier de laatste jaren een grote verbetering, wat volgens respondenten 8 en 9 te danken is aan de splitsing van de ruitersportfederatie in een Waalse en Vlaamse liga.

Het beëindigen van de carrière

Niet alle ruiters waren nog actief in de topsport op het moment van het interview (R1, R2, R3, R5 & R9). De marge waarbinnen de ruiters hun carrière stopzetten is vrij groot.

Tabel 5: Einde van Competitie

R1	24 jaar
R2	Tussen 30 en 40 jaar
R3	32 jaar
R5	24 jaar
R9	48 jaar

Er zijn voor de ruiters diverse en vaak meerdere redenen die aan de oorzaak liggen om de carrière te beëindigen. Enkele van deze redenen zijn de moeite die het kost om sponsors te vinden voor het aankopen van toppaarden (R1), problemen met de federatie (R1 & R3), problemen met het gezinsleven (R2 & R3), ongenoegen over het misbruik van doping in de sport (R3), nieuwe uitdagingen in de sport (R3) en in het werk (R5) en het gevoel hebben van een afgesloten hoofdstuk (R5 & R9).

Toch bleven bijna alle ruiters wel op één of andere manier betrokken bij de ruitersport (R1, R2, R5 & R9). Enkel respondent 3 is niet meer actief in de paardensport.

Psychologische ontwikkeling

Om aan de top te geraken moeten de ruiters een lang parcours afleggen op psychologisch en emotioneel vlak. De meeste ruiters getuigen van een harde weg naar de top (R2, R4, R5, R6, R7 & R9). Toch is die weg voor de ruiters verschillend. Voor respondenten 2, 4, 6 en 7 betekende dit hard werken en trainen tijdens lange dagen en weinig vrije tijd doorheen het hele jaar.

Het is hard werken dikwijls tot heel lang 's avonds he. Ik heb daar voor gekozen. Ik heb dat gedaan. Maar ik denk wel dat er gemakkelijkere manieren zijn om te leven. Ge kunt minstens twee dagen per dag vrij hebben. Ik heb geen weekend he. Ik ga vrij hebben als ik op pensioen ben.(R4)

Respondent 4 wijst er ook op dat men mentaal hard moet zijn, aangezien de paardensport geen nette wereld is, men veel mensenkennis kan opdoen en een bepaalde weerbaarheid vereist is. Om gemotiveerd te kunnen blijven, moet respondent 7 zichzelf soms oppeppen en ook respondent 6 heeft geleerd het gas te terug te nemen en de batterijen op te laden. Voor respondent 9 ging het harde werk en knokken altijd samen met enthousiasme. Respondent 5 combineerde zijn topsportjaren met

zijn studies, waardoor hij een strak tijdschema moest volgen om in beide domeinen te presteren. Een uitgebreid studentenleven met festivals en dergelijke kwam er niet aan te pas, iets wat respondent 5 nu wel jammer vindt.

Naast het harde werken, waren ook enkele vaardigheden cruciaal in het succes van de ruiter. Respondent 4 had bijvoorbeeld een groot concentratievermogen waardoor ze zich heel goed kon voorbereiden op wedstrijden. Respondent 7 geeft aan dat doorzettingsvermogen, samenwerkingsvermogen, en ontvankelijkheid voor nieuwe ideeën hebben bijgedragen tot haar succes. Het niet individualistisch zijn als ruiter is, volgens respondent 7, ook een belangrijke vaardigheid. Respondenten 8 en 9 vonden dat hun vermogen om zich te kunnen aanpassen aan verschillende paarden een belangrijke factor was.

De respondenten beschrijven hun motivatie als veranderend doorheen hun carrière. Aan het begin van hun carrière staan er verschillende motivatoren centraal zoals plezierbeleving (R2 & R7), de liefde en passie voor het paard (R1 & R9) en verwachtingen van thuis uit naar de paardensport toe (R3 & R5). Respondenten 6, 7 en 8 kwamen al spelenderwijs in contact met de paardensport, maar voor respondent 8 was jumping kunnen rijden altijd zijn motivatie. De motivatie om in de competitie te starten was vaak gerelateerd aan van nature willen uitblinken in de sport (R3, R4 & R6):

Ik denk wel dat dat een beetje in de persoon zelf zit, van te willen presteren, van te willen in de sport de eerste plaats te behalen. Mijn ouders waren wel sportief aangelegd en ik denk wel dat ik dat van hen heb meegekregen. Om altijd zo ja, dat zit in je persoon he. (R4)

Toch zeggen de eliteruiters dat ze initieel niet dezelfde motivatie hadden als later in hun carrière. De ruiters willen steeds vooruit en een stapje hoger (R6, R8 & R9). Voor respondent 5 was zijn motivatie van in het begin een deelname aan de Olympische Spelen. Respondent 8 ging aanvankelijk voor winst in elke wedstrijd, terwijl hij daar later anders tegenoverstond. Respondent 9 was in zijn beginjaren tevreden met een minder resultaat, maar blij met de prestatie om te kunnen deelnemen op hoog niveau. Later werd de motivatie dan om ook die proeven te winnen. Voor respondent 2 gold de populariteit als ruiter ook als motivatie, omdat, anders dan vandaag, de eliteruiters van een heldenstatus genoten onder het publiek. Voor andere ruiters speelt ook het paard een grote rol in de motivatie naar grote wedstrijden toe (R6 & R7). Ook het dromen van deelnemen aan prestigieuze

wedstrijden zoals in Aken of de Olympische Spelen, zijn dikwijls een motivator (R4, R6, R7 & R8). Bij een eerste deelname is die deelname op zich een overwinning. Bij volgende deelnames zijn er al meer verwachtingen naar de resultaten.

Sommige actieve eliteruiters hebben nog specifieke doelstellingen in hun carrière, zoals op het podium eindigen van een groot kampioenschap (R7), of de carrière afsluiten met een deelname aan een grote wedstrijd (R8). Respondent 6 wil realistisch zijn en droomt niet van specifieke doelstellingen maar is wel blij met de prestaties die hij nog kan behalen. De meeste eliteruiters kijken tevreden terug op hun carrière (R4, R6, R8 & R9). Toch vinden enkele ruiters dat er meer had kunnen inzitten (R6 & R9) en ze keuzes vandaag anders hadden aangepakt (R5), maar zijn blij dat ze in die omstandigheden zover geraakt zijn (R6 & R9). Respondent 6 is blij dat hij van zijn hobby zijn beroep heeft gemaakt en het nog steeds graag doet. Respondent 4 deed veel mensenkennis op doorheen haar carrière en voelt zich gehard door de tegenslagen die ze heeft doorstaan. Respondent 7 is dankbaar voor de groep mensen die haar ondersteunden.

Het is hard werken, het is veel werken. Ge moet dikwijls vallen en opstaan, ge moet dikwijls op uw tanden bijten, maar ik zou zeker niet willen ruilen met een 9 to 5 job, ergens in de fabriek of ik weet niet wat euh. En het maakt mij wel gelukkig dat ik het gevoel heb dat ik mijn paarden kan verbeteren en dat ik ook mensen kan verbeteren en iets bijbrengen. (R7)

Enkel respondent 3 zou het niet opnieuw doen, hij is naar eigen zeggen te perfectionistisch voor een sport waarbij resultaten afhangen van het paard en een dosis geluk.

Moeilijkheden

De respondenten moesten zowel als ruiter als als mens met moeilijkheden omgaan. Sommige moeilijkheden zijn als persoon zwaar te dragen zijn zoals bijvoorbeeld de teleurstelling gerelateerd aan de blessure van paarden.

Dat vind ik soms ook wel vermoeiend ... of frustrerend wordt, ok als ge ouder wordt, als ge 20 jaar in de topsport zit kunt ge dat al beter relativieren. Ge leert er wat meer mee omgaan maar dat vind ik wel frustrerend soms dat je er alles aandoet, alles voor laat en dan een stomme blessure ale dat ge aan de kant staat juist op het verkeerde moment twee weken na de Olympische Spelen er misschien niets meer aan de hand is .(R7)

Ook wanneer de ruiter een paard verliest, door bijvoorbeeld overlijden, het verkopen van het paard, of het onder een andere ruiter brengen door de eigenaars wordt dit door de ruiters als een tegenslag ervaren (R2, R4, R7 & R8). Zoals eerder beschreven is het niet gemakkelijk om over toppaarden te kunnen beschikken als ruiter (R8 & R9). Respondent 8 getuigt van een bijzondere ervaring waarin hij geselecteerd was voor een grote competitie maar heeft moeten weigeren omdat zijn paard teveel geld waard was geworden.

Een andere teleurstelling waarmee sommige ruiters te kampen hebben zijn tegenvallende prestaties, zoals na een Olympische Spelen (R5, R6 & R9). Sommige ruiters krijgen te maken met twijfels en schrik om te vallen of iets ernstig mee te maken met of zonder aanleiding (R4, R5 & R7). Respondenten 4, 6 en 7 beseffen dat ook de ouderdom hun fysiek parten begint te spelen.

Een laatste moeilijkheid die de ruiters ervaren is het omgaan met het carrière-einde (R1, R2, R3, R5 & R9). Sommige ruiters hadden het moeilijk om te stoppen (R1), terwijl anderen er geen moeite mee hadden (R3 & R9). Respondent 5 kreeg vlak na zijn teleurstellend resultaat op de Spelen een interessant werkaanbod en kon zijn verdere vooruitzichten aan deelname van prestigieuze wedstrijden niet voortzetten. Hij vond dit wel erg maar koesterde hier nooit wroeging tegenover.

Zoals hierboven al besproken kunnen ook ruiters een blessure oplopen tijdens hun wedstrijden (R3, R7 & R9). Respondenten 3 en 9 kregen op een wedstrijd een klap in de rug. Respondent 9 moest daardoor verder deelnemen in een verdoofde toestand. Respondent 3 kon ondanks een volledige blokkage in de rug toch verder deelnemen en winnen zonder pijn.

Ook respondent 7 getuigt met een soortgelijk verhaal waar ze aan een grote competitie deelnam met een letsel aan de arm. Puur uit wilskracht kon ze deze zware wedstrijd goed afwerken en zette ze een onverwachte prestatie neer. Ze leerde uit dit voorval dat wilskracht en focus heel belangrijk zijn voor prestaties en goede resultaten kunnen teweeg brengen.

Psychosociale ontwikkeling

Zoals in de literatuur besproken, kunnen atleten tijdens hun carrière beroep doen op verschillende mensen. Aan het begin van de carrière is dit vooral de familie en in het bijzonder de ouders. Vaak speelde de vader van de ruiter een specifieke rol in het verhaal (R1, R3, R7 & R8). De steun van de ouders vertaalt zich in het voorzien van mogelijkheden om paard te rijden door financiële steun (R4), infrastructuur (R1 & R9), paard(en) (R1, R2 & R8), begeleiding (R1, R5, R6 & R7), transport (R4) en emotionele ondersteuning zoals een gedeelde passie (R3, R5 & R8).

Ook later in de carrière speelt de familie een grote rol voor de ruiter. Ze bieden een helpende hand zoals bij het transport naar wedstrijden, administratie, het groomen, dagdagelijkse hulp in de stal en financieel. Eén ruiter kreeg tegen zijn wil in nog uitvoerige sociale ondersteuning van zijn vader (R3), terwijl een andere ruiter net geen ondersteuning meer kreeg vanuit zijn familie (R2 & R6). De steun van familie stopte bij respondent 2 na het overlijden van zijn vader.

Toch is de familie niet meer de enige hulp voor de ruiter op weg naar het topniveau. Zo was voor een aantal ruiters de begeleiding van een coach belangrijk tijdens een bepaalde, en voor elk verschillende, fase van hun carrière. Ook andere mensen uit de paardensector speelden een rol voor de eliteruiters. Respondent 1 getuigt als volgt: "Maar de paardenmensen moet ik zeggen, dat is heel aardig, waar je ook komt als die mensen in de paarden zitten, ge maakt vrienden!" (R1).

De rol van deze 'paardenmensen' is voor de eliteruiters divers. Sommige eliteruiters konden dankzij die ondersteuning een grote stap vooruit maken in hun carrière (R2, R6 & R7) door middel van structurele (R2), financiële (R6) of administratieve (R7) hulp. Maar ook voor een gewone helpende hand, zoals stalhulp en grooming, kon men steeds terecht bij mensen uit de sector (R3, R4, R7, R8 & R9). Een andere, wel heel cruciale, 'paardenmens' voor eliteruiters is de eigenaar van een paard. Het is voor de ruiters belangrijk om een goede band te hebben met de eigenaars (R7). De ruiters zagen deze mensen ook vaak als goede vrienden (R6 & R9). Respondent 9 ziet het zo:

Want de wereld is klein bij ons, er zijn niet veel andere sporten. Dus de wereld is toch euh, ons eigenaars hebben toch euh, het is ook nodig dus ik heb er heel veel respect voor en dat is eigenlijk dat ja een beetje een vriendengroep hé.

(R9)

Naarmate de ruiters ouder worden, wordt de partner de belangrijkste persoon (R6, R7 & R9).

Sommige ruiters vinden het gemakkelijk om een relatie te combineren met een topsportcarrière (R7 & R9), anderen minder (R2, R3 & R8). De ruiters moeten hard werken en zijn veel op verplaatsing waardoor ze amper tijd hebben om hun rol op te nemen in het huishouden (R2). Volgens respondent 7 offert men als eliteruiter een normaal gezinsleven op en is het aangenaam om een ondersteunende partner te hebben.

Respondenten 5, 8 en 9 hadden ook kennissen buiten de paardensector. Voor respondent 5 en 8 situeerde zich dat tijdens het studentenleven. Respondent 9 heeft een vriend die hij al van kleinsaf kent en hem mee ondersteunt. Respondent 7 besluit dat de ploeg om je heen als ruiter erg belangrijk is.

Ook de motivatie komt ook wel een beetje omdat je ook weer een ploeg achter u hebt die heel veel steunt ze. Moest ik er helemaal alleen voorstaan dan zou ik die motivatie moeilijk kunnen opbrengen, omdat je weet dat iedereen der achter staat. (R7)

Een groot sociaal leven is echter niet voor alle ruiters weggelegd (R4 & R5), en is ook moeilijk combineerbaar (R4). Respondent 6 merkt ook op dat de groep kennissen om je heen kleiner wordt als het minder goed gaat. Sommige ruiters hadden doorheen hun carrière ook niemand specifiek nodig in hun carrière (R2, R6 & R8).

Als ge op topniveau zijt en het gaat goed he dan der is maar ene mens die voldoet en dat zijde gij zelf. Het is pas als ge in de problemen zit dat ge begint rond te zien. En dan als ge het geluk hebt van vrienden te hebben of mensen die u willen steunen of willen helpen of willen wat sponsoren, dan is dat hulpbaar he. (R2)

Naast mensen speelt ook het paard een belangrijke en onmisbare rol voor de ruiter, en spreekt men als het ware over een passie voor paarden (R1, R4, R6 & R9). Respondent 6 werkte een aantal jaar met een specifiek paard dat hijzelf omschrijft als het paard van zijn leven, het paard dat hem alles heeft gegeven waar hij als kind van droomde.

Academische en beroepsmatige ontwikkeling

Lager onderwijs

De ruiters rapporteren geen problemen met de lagere school, dat gelijk liep met hun eerste stappen in de paardensport (R1, R2, R3, R4, R5, R6, R7, R8 & R9).

Secundair onderwijs

Het secundair onderwijs verliep niet voor alle ruiters even vlot. Respondenten 1, 2, 4, 5, 7 en 8 hebben hun middelbare school afgewerkt. Respondent 5, 7 en 8 ondervonden wel problemen om school te combineren met topsport, zoals om het vrijaf krijgen voor wedstrijden (R5), en om het drukke trainingsschema te combineren met school (R7). Respondent 8 zat op internaat en deed enkel wedstrijden in de zomervakantie omdat hij door het jaar niet kon trainen.

Respondenten 3, 6 en 9 hebben hun middelbaar onderwijs niet afgewerkt omwille van onder andere het drukke internationaal wedstrijdprogramma (R3), gebrek aan capaciteiten (R6), andere interesses (R9) en geen druk van bovenaf (R3 & R9).

Ik heb dat al heel snel jammer gevonden. Maar ja dan was het kalf verzopen hé, dan was het al te laat. Maar ik heb dan wel veel geluisterd, ik lees al wat, ik zal zeggen ik lees kranten, ik volg het nieuws ik volg politiek ik volg euh heel veel dingens euh dat mij toch wat kan helpen voor een conversatie beter aan de gang te nemen met sponsorren en met mensen van een ander niveau. (R9)

Hoger onderwijs

Respondenten 2, 4, 5, 7 en 8 zijn gestart in het hoger onderwijs. Respondenten 2 en 4 werkten hun studies echter niet af omwille van enerzijds een te grote interesse in de paardensport (R2 & R4) en anderzijds een te hoog gegrepen studiekeuze (R4). Respondenten 5, 7 en 8 konden hun studies voltooien. Respondenten 7 en 8 volgden een opleiding Lichamelijke opvoeding.

Voor respondent 5 liep zijn hoger onderwijs tegelijkertijd met zijn topsportcarrière. Hij kon gebruik maken van een topsportstatuut waardoor hij zijn examens kon plannen in functie van de wedstrijden. De eerste jaren was dit echter niet zo eenvoudig en er kwam pas verbetering de laatste jaren gelijklopend met zijn groeiende prestaties op hoog niveau. Respondent 5 vindt dat al bij al de

combinatie met topsport meevalt. De combinatie met hoger onderwijs was voor respondent 7 moeilijk in aanloop naar de Olympische Spelen en de studenten in mei en juni examens hadden tijdens de selectiewedstrijden. Uiteindelijk heeft respondent 7 een stage niet moeten afwerken om zich optimaal te kunnen voorbereiden op de Olympische Spelen.

Natuurlijk als ge een LO-richting doet, is dan voor hen ook goede reclame dat één van hen studenten naar de olympische spelen mag. Maar ik moet zeggen dat zij mij daar wel in gesteund hebben. ... Dan was dat ook euh in de blok dat was smorgens om een uur of 5 opstaan. Eerst rijden dan effe de vakken overlopen, examen doen, smiddags thuiskomen vakken leren, savonds weer rijden en zo drie weken aan een stuk. (R7)

Respondent 8 zette zijn sport op een lager pitje tijdens de beginjaren van zijn studies. De laatste twee jaren werd de combinatie met sporten gemakkelijker. Respondent 8 kijkt tevreden terug op zijn studententijd.

Dat was de meest interessante tijd van mijn leven die jaren in Leuven. Ge leert heel veel mensen kennen, ge blijft niet in die bekrompen wereld van die paarden. Dus dat is een euh, daar ben ik heel blij van dat ik dat gedaan heb. (R8)

Professionele activiteit tijdens de atletische carrière

Na het secundaire of hoger onderwijs startten de ruiters in het werkveld. Sommige ruiters gingen meteen aan de slag als professioneel ruiter (R1, R2, R3, R4 & R9). Dit deden ze ofwel als hoofdberoep (R1, R3, R9) ofwel in combinatie met bijvoorbeeld lesgeven (R2 & R4), handel voeren in paarden (R2 & R4), of een manege uitbaten (R2 & R8). Die combinatie verliep vlot maar was niet altijd even gemakkelijk:

Dat is vlot verlopen. Ok, met momenten moeilijk ik heb hoe zal ik zeggen met die internationale concours dikwijls gehad: woensdag les geven tot een uur of 7 een paar uur gaan slapen, vrachtwagen in en vertrekken naar Frankrijk of weet ik wat. Het is nog altijd werken en wedstrijden eh, het is niet dat het voor mij zo gemakkelijk was, ik moest dat zelf bekostigen. Dus ge moet blijven werken eh, ge hebt geen keuze he. (R4)

De andere ruiters gingen eerst in een andere baan aan de slag, zoals op het bedrijf van de ouders (R6 & R3), als lesgever (R7 & R8), of als medewerker bij BLOSO (R8). Op 18-jarige leeftijd ging respondent 3 na enkele jaren als eliteruiter toch aan de slag in het bedrijf van zijn vader, waarbij het paardrijden voorrang kreeg op het werk. Respondent 6 werkte onder andere eerst de boerderij van zijn ouders en in een fabriek waarna hij zich uiteindelijk volledig kon focussen op het paardrijden met behulp van een sponsor. Respondent 7 werkte eerst enkele jaren als lesgever in diverse sporten gecombineerd met de paardensport. Na een zware val op de Olympische Spelen besloot ze om het anders aan te pakken en richtte zich volledig op topsport. Respondent 8 ging de eerste twee jaar na zijn studies halftijds aan de slag als BLOSO-medewerker. Daarnaast was hij halftijds topsporter. In bijberoep gaf hij ook lessen op een manege wat uiteindelijk de doorslag gaf om te stoppen bij BLOSO.

Professionele activiteit na de atletische carrière

Ook na de topsportcarrière waren de ruiters actief in het werkveld. Enkel respondent 5 ging pas voor het eerst aan de slag na zijn topsportcarrière. Hij kreeg een interessante werkaanbieding als veearts vlak na zijn laatste Olympische Spelen. De andere ruiters moesten op zoek naar een nieuwe professionele activiteit, of bleven werken in hun vorige job (R3 & R2). Respondent 3 bleef initieel werken in het bedrijf van zijn vader en respondent 2 concentreerde zich verder op handel, fokken en opleiden van jonge paarden. Respondent 1 ging na zijn carrière aan de slag in het bedrijf van zijn vader en heeft daarin carrière gemaakt. Respondent 9 heeft zich na zijn carrière geconcentreerd op lesgeven en is opeenvolgend bondscoach geweest van twee landen.

Financiële ontwikkeling

De ruiters kunnen doorheen hun carrière rekenen op financiële steun uit diverse hoeken. Zoals hierboven gesteld krijgen de eliteruiters ook financiële steun van hun ouders en familie (R3, R4, R5, R6, R7, R8 & R9). Toch was dit niet voor alle eliteruiters met grote middelen (R7 & R8) en zat die

ondersteuning meestal maar in kleine investeringen zoals een paard aankopen of houden (R2, R6 & R8) of een helpende hand te bieden (R4 & R7). Respondent 3 en 5 werden als enige eliteruiters doorheen hun volledige carrière ondersteund door de ouders. Bij respondent 4 stopte de financiering vanaf het moment dat ze een eigen inkomen had, voor respondent 9 was dit wanneer hij het ouderlijk huis verliet. Respondent 6 kreeg later ook van zijn grootvader en schoonvader belangrijke financiële steun.

Wanneer de steun van de familie wegvalt, moeten de ruiters ofwel puur op eigen middelen verder gaan (R1 & R3) ofwel naast de eigen middelen hier en daar beroep doen op sponsoring (R2, R4, R6, R7, R8 & R9). Het paardrijden op topsportniveau betalen met eigen middelen is niet eenvoudig, wat ook respondenten 6 en 9 beamen. Enkel wanneer een eliteruiter de topsport combineert met een bijberoep zoals handel (R2, R8 & R9) of training geven (R4) kan de sport geld opbrengen (R6). Zo genereert ook respondent 4 haar inkomen door middel van lesgeven en een beetje handelen. Om haar sport te betalen, rekent respondent 4 op steun van een investeerder. Respondent 6 rijdt dan weer dekhengsten waar hij voor betaald wordt. Respondent 7 begint met veel jonge paarden, omdat ze de goede, en dus dure paarden niet kan betalen.

Het prijzengeld voor de ruiters lag, volgens respondent 2, vroeger veel lager en de kosten waren hoger in vergelijking met de inkomsten. Toch zegt respondent 3 bepaalde periodes heel goed verdiend te hebben aan wedstrijden. Respondent 8 kon sommige jaren wel zijn sport betalen met de opbrengsten van wedstrijden, maar niet het onderhoud en de infrastructuur dewelke hij moest financieren met inkomsten uit de handel.

De ruiters konden op verschillende manieren gebruik maken van sponsoring zoals het gebruik van paarden die aangeboden worden door sponsors (R1, R2, R4, R6, R7 & R9), ontvangen van financiële ondersteuning (R6 & R7) en ontvangen van goederen zoals voeding en ruitermateriaal (R6, R7 & R9). Het vinden van sponsors is een struikelblok voor de ruiters (R1 & R9). Volgens sommige ruiters is dit te wijten aan het gebrek aan media-aandacht en populariteit van de sport (R4, R5 & R6), wat vroeger groter was (R9). Ruiters waren dikwijls genoodzaakt om beroep te doen op eigenaars en financiële sponsoring bij gebrek aan eigen middelen (R2 & R4). Het kunnen berijden van paarden van eigenaars hangt ook af van de reputatie en prestaties van de ruiters (R6 & R9). Hoe ouder de ruiter wordt, hoe kleiner het aanbod aan paarden wordt (R9). Respondent 7 wijst ook op het belang van goede contacten met de eigenaars waardoor de ruiter een paard langer kan behouden. Respondent 7 heeft

het gevoel dat eigenaars vandaag ook meer geneigd zijn om de kosten van het paard op zich te nemen. Toch is het contact met eigenaars niet altijd evident, omdat, volgens respondent 4, eigenaars soms zakenmensen met weinig voeling voor de paardensport zijn. Al komt dit volgens respondent 7 dan weer weinig voor en is sponsoring in de eventing eerder 'goodwill' van rijke mensen of een bedrijf dat actief is binnen de paardensector.

Voor respondenten 6 en 7 was de financiële ondersteuning die ze op tijdens de beheersingsfase kregen, belangrijk om zich te kunnen professionaliseren als eliteruiter. Bij respondent 6 duurde deze ondersteuning tien jaar onvoorwaardelijk, tot wanneer het bedrijf in financiële moeilijkheden kwam.

Als eliteruiter konden de respondenten in sommige gevallen beroep doen op de steun van de overheid. Deze steun kwam dan van het BOIC, BLOSO² of de federatie. De ruiters kunnen ondersteuning krijgen van het BOIC bij deelname aan een Wereldkampioenschap of de Olympische Spelen (R4). Ondanks deze steun moeten de ruiters zelf nog veel moeten investeren om aan dergelijke wedstrijden deel te nemen (R4). Ook respondenten 5 en 8 kregen ondersteuning van het BOIC. Bij respondent 5 was dit bijvoorbeeld de vliegtuigreis van het paard naar de Olympische Spelen. Ook via BLOSO konden sommige ruiters op steun rekenen. Respondenten 5 en 7 maakten tijdens hun carrière gebruik van een tewerkstellingscontract van BLOSO. Bij respondent 5 was dit een speciaal contract voor topsportstudenten met een vergoeding op basis van behaalde diploma's. De respondenten vonden deze vergoeding ontoereikend om de kosten als eliteruiter te dekken. Aangezien zo'n tewerkstellingscontract gebaseerd is op recent geleverde prestaties, kreeg respondent 7 ondersteuning van een sponsor wanneer die prestaties minder goed waren.

Sommige ruiters konden beroep doen op de steun van de federatie (R4, R5, R6, R7, R8 & R9). Deze ondersteuning uitte zich op allerlei manieren. Respondent 5 kreeg op het hoogtepunt van zijn carrière trainingen aangeboden, terwijl andere ruiters een kilometervergoeding voor het transport naar internationale wedstrijden kregen (R4 & R8).

De meeste ruiters vinden de ondersteuning van de federatie veel verbeterd de laatste jaren (R6 & R7) door onder andere indirecte financiële ondersteuning zoals het aanbieden van een sportpsycholoog en stages (R6) en directe financiële ondersteuning. Respondent 5 merkte op dat tijdens zijn carrière enkel de seniornruiters ondersteund werden en er weinig opbouwende ondersteuning bestond voor

² Agentschap ter Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, Sport en Openlucht recreatie, bevoegd voor Sport binnen de Vlaamse Overheid

juniors en young riders. Ook andere eliteruiters formuleren opmerkingen op de ondersteuning van de federatie in het verleden (R4, R5 & R9).

Kosten

Eliteruiters worden geconfronteerd met diverse kosten. De meeste ruiters zien het paard als de grootste kost (R3, R4, R6, R8 & R9). Daarnaast zijn er ook verschillende kosten verbonden aan wedstrijden zoals de vrachtwagen voor transport (R4, R6, R7, R8 & R9), de inschrijvingen van wedstrijden (R4 & R7) en de reiskosten (R8). Ook de dagdagelijkse kosten zijn groot (R8), de ruiters vinden vooral de personeelskost (R6, R8 & R9), voeding (R6, R7 & R9), algemeen onderhoud (R7), infrastructuur (R7), veeartskosten (R4) en materiaal (R9) een belangrijke kost.

Respondent 7 probeert die kosten te minimaliseren door beroep te doen op stagiaires als personeel en zoveel mogelijk zelf te doen. Respondent 7 toont met volgende quote de moeilijkheid om de kosten allemaal te dekken.

Ik heb een keer geteld, in een jaar dat ik heel goed was hé dat ik tweede op de wereldranglijst stond eh dan hebben we eens de rekening gemaakt. Dan kon ik met het prijzengeld dat ik gewonnen had van de wedstrijden juist mijn inschrijfgeld en mijn transportkosten dekken. Én dan was ik tweedes op de wereldranglijst. (R7)

De paardensport vandaag

Enkele respondenten zagen doorheen hun carrière een evolutie in de paardensport (R2, R8). Respondent 8 beschrijft het als volgt:

Toen ik uit die LRV kwam en begon nationaal, internationaal toen was dat eigenlijk een beetje een sport voor militairen en rijke mensen. Maar dan zijn wij daar gekomen en is dat heel fel toch gedemocratiseerd, dan is dat veel normaler geworden dat wij toch ook euh Ludo Phillippaerts, ikzelf, dat wij toch allemaal ook gewoon ons daartussen gewrongen hebben en beginnen en dat is heel fel gedemocratiseerd. Maar nu 30 jaar later is dat terug den andere kant op aan het gaan. Nu zijn er zoveel rijke mensen in die sport gekomen. Zoveel arabieren, Alnassissen en De Rothschild en ik noem maar dus er zijn zoveel rijke mensen in die wereld gekomen, dat ge weer der bijna niet meer tussengeraakt. ... Het zijn eigenlijk op dit moment euh de rijke amateurs van de wereld die met de beste paarden rondrijden en de topruiters moeten met de overschot rijden. Zo een beetje om het cru te stellen hé. (R8)

Respondent 8 voegt er ook aan toe dat sommige wedstrijdorganisaties zoals de Global Champions Tour dit fenomeen in de hand werken. De paardensport is zoveel groter en internationaler geworden de laatste jaren en dat is ook te zien in het deelnemersveld (R1, R2 & R9). Door de opmars in de fokkerij en de opleiding zijn ook de paarden veel beter (R2 & R6). Waar vroeger zo'n 150 ruiters in aanmerking kwamen voor rankingpunten, zijn dit er vandaag zeker 2000 (R9). Ook de paarden worden erg duur met voorbeelden als Totilas en Eurocommerce London die voor miljoenen euro's verkocht worden (R4 & R8). Respondent 6 haalt ook aan dat de Belgische ruiters niet met de beste paarden kunnen rijden omdat er te weinig kapitaalkrachtige mensen hier investeren in de paardensport. Ondanks het feit dat Vlamingen de beste paarden fokken, kunnen de ruiters ze niet behouden en moeten ze het stellen met de reeks paarden achter de top (R6). Waar de ruiters tevens belang aan hechten, is de opleiding van jongeren. Respondent 7 vindt de opleiding en begeleiding van jonge ruiters belangrijk omdat er erg weinig ruiters de overgang maken van young rider naar senior en denkt dit te verhelpen met een mentor-buddy systeem. Uit die groep jongeren die er nu uitvallen kunnen er immers nog vele talenten gehaald worden. Volgens sommige respondenten is de begeleiding echter al veel verbeterd de laatste jaren (R2, R6 & R9). Respondent 6 waarschuwt toch ook voor de nieuwe generatie en vreest dat het voor minder kapitaalkrachtige talenten moeilijker is om door te stromen.

Volgens sommige ruiters is er de laatste jaren een betere omkadering voor de paardensport (R6, R4, & R7). De federatie helpt hierbij door het aanbieden van stages en sportieve en mentale begeleiding (R4, R6 & R9). Toch vindt respondent 4 dat de overheid meer financieel zou moeten ondersteunen. Daarnaast vindt respondent 5 dat de resultaten van de Belgische eliteruiters niet navenant de begeleiding en ondersteuning die ze krijgen is.

Afsluitend maakt respondent 4 toch nog deze belangrijke kanttekening:

Uiteindelijk bepaalt het paard toch het resultaat, ik bedoel op hoog niveau, in onze sport, enfin als dat nu dressuur, jumping of military is iedereen op dat hoog niveau kan al een stukje sturen he, die kunnen rijden he en dan is het het paard die de prestaties geeft. Je bent afhankelijk van uw paard die drie eerste plaatsen worden bepaald door het paard. Niet door de ruiter, die kunnen allemaal goed sturen, dat is geen probleem. Dan hangt het af van de kwaliteiten van het paard. Ofwel geluk ofwel betalen. (R4)

Discussie

Samenvatting

In dit onderzoek werd het carrièreverloop van eliteruiters in Vlaanderen geschetst. Uit de resultaten blijkt dat de respondenten zich ontwikkelden doorheen hun carrière op atletisch, psychologisch, psychosociaal, academisch/professioneel en financieel vlak, dezelfde niveaus zoals beschreven door Wylleman et al. (2013). De eliteruiters beleven de ene transitie met meer moeilijkheden dan de andere. Vooral op financieel vlak en atletisch vlak kennen de ruiters moeilijkheden. Op psychologisch vlak moeten de eliteruiters omgaan met teleurstellingen zoals een blessure of het verlies van een paard. Op psychosociaal vlak konden de eliteruiters steeds rekenen op familie en mensen uit de paardensector, al hadden ze geen groot sociaal leven. Op academisch vlak konden de meeste ruiters het secundair onderwijs afwerken, enkelen studeerden verder. Op professioneel vlak beoefenen de meeste eliteruiters een job binnen de paardensport in combinatie met topsport. Na de topsportcarrière bleven sommige ruiters werkzaam in de ruitersport, terwijl anderen nieuwe uitdagingen zochten buiten de paardensport.

De atletische ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat de leeftijd waarop ruiters in contact komen met de ruitersport hoofdzakelijk varieert tussen 4 en 9 jaar, waarna de ruiters tussen 6 en 15 jaar startten in competitie, met één uitzondering die op 20-jarige leeftijd startte. Volgens Wylleman et al. (2000) komen atleten tussen 6 en 8 jaar terecht in de georganiseerde sport en worden ze op 12 à 13 jaar geïntroduceerd in competitie en zwaardere trainingsplannen (Wylleman & Reints, 2009). De introductie in de beheersingsfase blijkt bij de eliteruiters tussen 15 en 26 jaar te liggen, tegenover 18 à 19 jaar bij andere Vlaamse atleten (Wylleman et al., 2009). De leeftijds marges waarbinnen de eliteruiters in dit onderzoek transities maken, liggen breder dan deze vooropgesteld door Wylleman et al. (2000; 2009; 2013; Wylleman & Reints, 2009). Tijdens de beheersingsfase krijgen de ruiters te maken met verschillende moeilijkheden die grotendeels overeenkomen met de bevindingen van Alge (2008). Net zoals andere atleten vrezen de eliteruiters voor blessures bij zichzelf. Daarnaast vreest de ruiter nog meer voor kwetsuren bij het paard, dat het succes van de carrière grotendeels bepaalt. Het gegeven dat de ruiter van veel meer afhankelijk is dan enkel de atleet, zoals gesteld door Meyers et al. (1999), wordt ook in dit onderzoek door de respondenten bevestigd.

Daarom moeten ruiters beschikken over meerdere goede paarden om te kunnen slagen in de competitie, iets wat ook in Alge (2008) gesteld werd.

De leeftijd waarop de ruiters hun carrière beëindigden, ligt gespreid tussen 24 en 48 jaar, wat niet overeen lijkt te komen met de bevindingen van North en Lavallee (2004). Daar stelt men dat eliteruiters het carrière-einde pas na hun 40ste verjaardag plannen. In dit onderzoek moet rekening gehouden worden dat vier respondenten, tussen 41 en 58-jarige leeftijd, hun carrière op het moment van het interview nog niet beëindigd hadden. Het beëindigen van de topsportcarrière heeft bij de ruiters hoofdzakelijk als oorzaak de moeite om toppaarden te vinden, problemen met de federatie, moeilijkheden in de combinatie met het gezinsleven, nieuwe uitdagingen in de sport en werk en het gevoel van een afgesloten hoofdstuk. De meeste ruiters blijven wel recreatief of professioneel actief in de paardensport na hun topsportcarrière.

De psychologische ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter

De eliteruiters ontwikkelen zich net als andere atleten van kind tot adolescent doorheen hun sportcarrière (Wylleman et al., 2013). Als kind komen de ruiters vaak spelenderwijs in contact met de sport. Gaandeweg moeten ze de switch maken van het spelende naar de harde en serieuze trainingsmethodieken (Wylleman, De Knop, Ewing & Cumming; 2000). Initieel is de motivatie om paard te rijden divers: enerzijds hebben ruiters een intrinsieke motivatie zoals deelname aan competitie, plezierbeleving, liefde voor het paard of een extrinsieke motivatie zoals verwachtingen van thuis uit naar de paardensport toe. De intrinsieke motivatie bij jonge atleten is volgens Wylleman en Reints (2009) belangrijk omdat deze een sterkere en duurzamere impuls zouden geven. De ruiters waar een extrinsieke motivatie aanvankelijk meespeelde (R3 & R5), hadden ook een korter carrièreverloop dan de andere ruiters.

Het einde van de carrière wordt door atleten zowel positief als negatief ervaren (Taylor & Ogilvie, 1994, 2001). De vrijwilligheid van het beëindigingsproces beïnvloedt, net als in Cecic Erpic, Wylleman & Zupancic (2004), ook bij Vlaamse eliteruiters de kwaliteit van de transitie. De eliteruiters die de transitie maakten uit vrije keuze maakten de overgang moeiteloos (R3 & R9). De ruiters die de carrière onvrijwillig moesten stopzetten hadden meer moeite met deze transitie.

Doorheen de carrière moeten de ruiters veranderingen verwerken zoals het verlies of een blessure van een toppaard, een tegenvallende prestatie of de fysieke achteruitgang door ouderdom. Er zijn dan ook

een aantal eigenschappen die bijdragen tot succes zoals een optimaal concentratie- en doorzettingsvermogen, samenwerkingsvaardigheden, openstaan voor nieuwe en andere inzichten en flexibiliteit naar paarden toe. Ook wilskracht speelt een grote rol in het behalen van resultaten.

De psychosociale ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter

De bevindingen uit dit onderzoek lopen grotendeels gelijk met het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman et al. (2013). Aanvankelijk worden de jonge atleten ondersteund door hun familie. Zoals men in diverse onderzoeken stelt, zorgt ook bij jonge eliteruiters de ouderlijke ondersteuning en aanmoediging voor een verhoging van het plezier en gepercipieerde competentie en een speciale band tussen ouder en atleet (Brustad, 1988, 1993; Power & Woolger, 2000; Scanlan & Lewthwaite, 1986; Bakker, De Koning, Van Ingen Schenau & De Groot, 1993; Carlson, 1988). Bij de eliteruiters was die speciale band er vooral met de vader. Sommige ruiters rekenen tot het einde van de topsportcarrière op de steun van hun ouders. Wylleman et al. (2000) stellen dat, eens in de atletische ontwikkelingsfase, de atleten door hun druk trainings- en competitieprogramma maar een klein sociaal leven kunnen opbouwen, waardoor ze vaak op familie terugvallen en de familieband versterkt. Dit wordt ook voor eliteruiters in dit onderzoek en door Pummel et al. in eerder onderzoek bevestigd (2008). De ondersteuning van de familie uit zich in financiële en emotionele ondersteuning. De eliteruiter gaat iets later op zoek naar een ondersteunend netwerk, dan door Wylleman en Lavallee gesteld (2000). Hij doet dit op het einde van de ontwikkelingsfase en tijdens de beheersingsfase. Dit netwerk bestaat vooral uit mensen met als homogene eigenschap betrokkenheid in de paardensport en niet uit leeftijdsgenoten, zoals ook in Pummel et al. (2008). De ondersteuning van deze mensen, zoals een coach, bondscoach, eigenaar van paard, sponsor, helpende hand of vriend, spelen een grote rol in het succes van de eliteruiter. Ook de partner speelt tijdens de beheersingsfase een grote rol, wat overeenkomt met de bevindingen van Wylleman en Lavallee (2000). Naast het ondersteunend netwerk en de familie is de grootste steunpilaar van de ruiter het paard, de belangrijkste factor en passie in de carrière van een eliteruiter.

De academische en beroepsmatige ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter

De eliteruiters doorlopen dezelfde onderwijstransities als in Wylleman et al. (2013). Pas in het secundair onderwijs worden problemen ervaren door de ruiters. Gelijklopend met onderzoek van Wylleman et al. (2004) ervaren de ruiters problemen om de toename aan trainingen en wedstrijden te

combineren met het naar school gaan. Oorzaken voor het schoolverlaten van ruiters waren het drukke internationaal wedstrijdprogramma, een gebrek aan capaciteiten, andere interesses en geen druk van bovenaf. Slechts drie respondenten slaagden in een hogere studie, twee eliteruiters faalden. De ondersteuning vanuit de onderwijsinstelling was alvast groter in het hoger onderwijs.

Anders dan de meeste atleten, die zich na hun onderwijsloopbaan focussen op de training en competitie (Wylleman & Reints, 2009), koppelen eliteruiters een professionele bezigheid aan hun topsport. Die professionele bezigheid in de paardensport is paarden opleiden, handelen in paarden, lesgeven of een manege uitbaten. Door het feit dat ze ook na hun topsportcarrière verder actief zijn in de paardensector, hebben de ruiters na hun topsportcarrière minder moeite om aansluiting te vinden op de arbeidsmarkt. Dit vormt vaak een probleem bij atleten (Wylleman & Reints, 2009).

De financiële ontwikkeling van de Vlaamse eliteruiter

Het financiële welzijn wordt door Vlaamse atleten vaak beschouwd als de grootste invloed op het topsportsucces (De Bosscher & De Croock, 2012). Toch is er nog weinig literatuur over te vinden. Ook de Vlaamse eliteruiter is erg afhankelijk van zijn inkomsten om te kunnen deelnemen aan topsport. Aanvankelijk kan de jonge ruiter, net als de jonge atleet, rekenen op de financiële steun van ouders en familie (Wylleman et al., 2013). De ouders ondersteunen de atleet op logistiek niveau (Wylleman et al, 2009). Bijkomend voor eliteruiters is de terbeschikkingstelling van paarden door de ouders. Tijdens de ontwikkelingsfase kan de ruiter rekenen op de steun van de ouders. Er is nog geen sprake van steun door de federatie, zoals in andere sporten (Wylleman, De Knop & Reints, 2009). De intensieve steun van de ouders stopt gaandeweg wanneer de eliteruiters het huis verlaten of een eigen inkomen hebben.

Om de kosten te kunnen dragen, doet de ruiter dan beroep op eigen middelen met ondersteuning van de sportfederatie, het BOIC, BLOSO en sponsors. Die eigen middelen genereert de ruiter door het uitoefenen van een professionele bezigheid naast de sport, een noodzaak die ook in Alge (2008) werd gesteld. De ondersteuning die sommige ruiters ontvangen van de sportfederatie, het BOIC en/of BLOSO is voor de eliteruiters ontoereikend om de kosten te dekken. Sponsoring krijgen is voor de ruiters niet eenvoudig, mede door de beperkte media-aandacht, maar wel zeer welkom. Sponsoring in de paardensport houdt financiële ondersteuning en het gratis aanbieden van voeding, transport of materiaal in.

Om de sport te kunnen blijven uitoefenen op hoog niveau moet de ruiter goede paarden kunnen berijden. Voor de ruiters is het financieel moeilijk om zelf goede paarden aan te kopen. Daarom maken de ruiters gebruik van paarden van eigenaars, of kopen ze heel wat jonge paarden aan in de hoop er enkele te kunnen behouden voor de topsport. Om goede paarden aangeboden te krijgen moeten de ruiters een goede reputatie opbouwen en hun contacten met de eigenaars verzorgen.

Voor de eliteruiter zijn de grootste kosten: het paard, transport, inschrijvingen, reiskosten, alledaagse kosten zoals de personeelskost, voeding, algemeen onderhoud, infrastructuur, veeartskosten, materiaal,

De paardensport vandaag en de Vlaamse eliteruiter

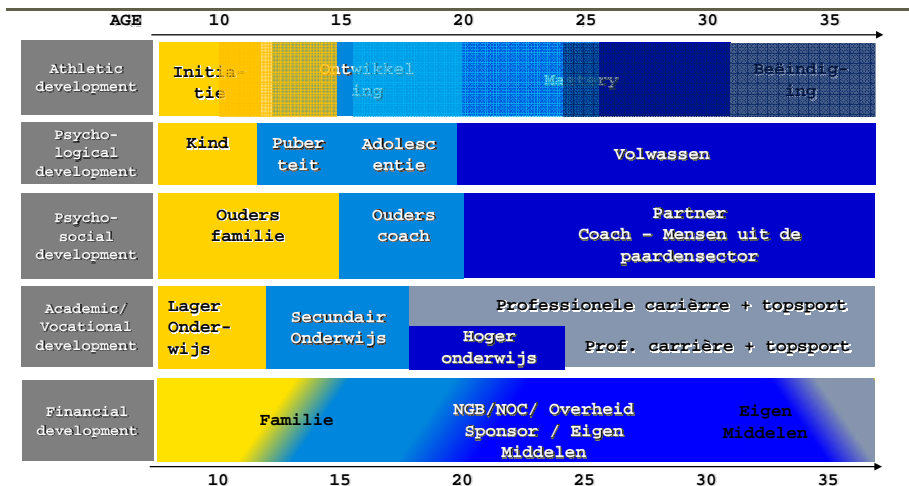
De Vlaamse eliteruiters konden doorheen hun carrière een evolutie van de paardensport waarnemen. Wat vroeger een sport zuiver voor de elite was met een beperkt aantal ruiters en wild gefokte paarden, is vandaag een populaire sport geworden met kwaliteitsvolle paarden en een internationaal deelnemersveld. De Bosscher en De Croock (2012) stellen dat topsport geregeerd wordt volgens de economische principes van vraag en aanbod. Door de populariteit van de sport, is de vraag op topsportniveau groter geworden dan het aanbod, waardoor de paardensport vandaag terug een dure sport is geworden. De prijs van de paarden is erg hoog geworden waardoor enkel de beste ruiters, die dus het meeste verdienen, of kapitaalkrachtigste ruiters in het circuit kunnen blijven. Ondanks het feit dat de Vlaamse fokkerij de beste paarden levert op wereldvlak, kan men ze niet in Vlaanderen houden bij gebrek aan investeerders.

De eliteruiters maken zich dan ook zorgen over de nieuwe generatie eliteruiters. Daar zouden weinig jongeren de overgang maken van *young rider* naar senior, zeker de minder kapitaalkrachtige talenten. Men moet deze verder ondersteunen door begeleiding en dit eventueel met een mentor-buddysysteem. Er moet ook aandacht besteed worden aan het blijven motiveren van de jonge talentvolle ruiters die vandaag hun opmars maken, zodat de toekomst verzekerd is.

De omkadering van de ruitersport is veel verbeterd de laatste jaren met o.a. aanbieden van stages en sportieve en mentale begeleiding. Meer financiële ondersteuning zou , net als in vele andere sporten, welkom zijn (De Bosscher & De Croock, 2012).

Holistisch atletisch carrièremodel en de Vlaamse eliteruiter

Doorheen de discussie werden de resultaten van deze studie op de verschillende niveaus vergeleken met het holistisch atletisch carrièremodel (Wylleman et al., 2013). Er zijn zowel gelijkenissen als verschillen op te merken. In figuur 2 kan u het holistisch atletisch carrièremodel aangepast aan de bevindingen van deze studie raadplegen.

Binnen de atletische ontwikkeling valt op te merken dat er bredere leeftijds marges zijn voor ruiters tegenover de modale atleet. In de psychologische ontwikkeling zijn er geen verschillen op te merken, terwijl er in de psychosociale ontwikkeling enkele verschillen zijn. De eliteruiter start in de georganiseerde sport met de steun van familie en in het bijzonder de ouders, leeftijdsgenoten spelen geen specifieke rol in vergelijking met holistisch atletisch model (Wylleman et al. 2013). In het oorspronkelijk model stopt de ondersteuning van ouders gelijk met het aanvangen van de beheersingsfase, wat verschilt met de eliteruiters. Naast de familie spelen ook andere mensen een belangrijke rol voor de eliteruiters. Naast de partner, maken mensen uit de paardensector deel uit van het ondersteunend netwerk van de ruiter. Aan het einde van de carrière, hebben de ruiters vaak al vanuit hun topsportcarrière een professionele bezigheid en moeten ze niet terugvallen op familie. Doorheen de hele carrière is de grootste constante voor eliteruiters het paard. De academische en beroepsmatige ontwikkeling loopt gelijk met het holistisch atletisch carrièremodel. De ruiters ervaren moeilijkheden in het secundaire en hogere onderwijs vanwege de sport. Aan professioneel eliteruiter zijn, koppelen ze een beroep, meestal in dezelfde sector, om hun sport en dagelijkse kosten te financieren. Na de topsportcarrière blijven ze vaak actief in diezelfde sector. Ten slotte is ook de

financiële ontwikkeling van een Vlaamse eliteruiter verschillend van die van de modale atleet. Initieel wordt de ruiter, net als in het model, ondersteund door zijn familie. Die steun duurt bij een eliteruiter tot hij het ouderlijk huis verlaat of een eigen inkomen heeft. De ruiter krijgt tijdens de ontwikkelingsfase weinig steun van de federatie, en rekt dus op familiale ondersteuning. Tijdens de beheersingsfase zijn vooral eigen middelen van de ruiter samen met commerciële sponsoring de grootste inkomsten. Om zijn sport te kunnen blijven uitoefenen is de sporter sterk afhankelijk van sponsors en eigenaars van paarden. Na de carrière kunnen de eliteruiters aan de slag, en dit vaak binnen de paardensector.

Praktische en beleidsaanbevelingen

Om eliteruiters beter te ondersteunen, kunnen er een aantal aanbevelingen geformuleerd worden op basis van deze studie. Op de verschillende niveaus zijn er initiatieven mogelijk die de ruiters en de paardensport ten goede kunnen komen. Op atletisch niveau ziet men brede marges waarbinnen de ruiters transities doormaken. Dit heeft vaak te maken met de capaciteiten van het paard. Een mogelijkheid is om meer in te zetten op talentherkenning en dit niet alleen op vroege leeftijd, maar ook op latere leeftijd. Psychologisch moeten de ruiters omgaan met bepaalde teleurstellingen in de carrière. Vanuit de federatie krijgen eliteruiters nu al mentale coaching aangeboden. Deze mentale coaching zou zich verder kunnen verdiepen in het omgaan met dergelijke teleurstellingen.

Vooraf op financieel vlak zijn er meerdere initiatieven mogelijk, zoals ook in andere sporten. Naast het aanbieden van trainingen en mentale coaching, zou men ook meer financieel moeten ondersteunen. Zo kan men ook jonge, minder kapitaalkrachtige talenten toegang geven tot de topsport. Naast de steun van de overheid, zijn investeringen van sponsors broodnodig voor eliteruiters. Niet alleen om de kosten te dekken, maar ook om de beste Vlaamse beste paarden in eigen land te houden. Een beleidsstrategie van de koepelorganisaties in samenwerking met sponsors zou hier een mogelijkheid kunnen zijn. Het frequenter in de media brengen van de paardensport zou de beperkte bereidwilligheid van bedrijven om te investeren in de paardensport kunnen verhelpen.

Beperkingen eigen onderzoek

Door de evolutie binnen de paardensport is het carrièreverloop voor de nieuwe generatie eliteruiters al veranderd. De nieuwe generatie groeit niet alleen op in een andere tijdsgeest maar moet

ook presteren tussen een steeds groeiend internationaal deelnemersveld. Het atletisch carrièreverloop hier geschetst, is misschien minder vergelijkbaar met de situatie van de aanstormende generatie eliteruiters. Voor deze studie werden negen respondenten geïnterviewd, wat voldoende bleek omdat er zich geen nieuwe inzichten meer voordeden (Philipson & Vernooij-Dassen, 2004). Door het feit dat de topsport vroeger niet populair was, waren er weinig respondenten die al gepensioneerd waren op het moment van de interviews. De generatie topruiters sinds de democratisering van de sport is immers nog steeds actief. Zo werd niet steeds terug gekeken op het volledige carrièreverloop, maar slechts tot in de beheersingsfase waar de actieve ruiter zich bevond.

Conclusie

In deze studie werd het carrièreverloop van Vlaamse eliteruiters beschreven. De laatste decennia werd volop aandacht besteed aan het beschrijven en in kaart brengen van de topsportcarrière van atleten. Op basis van die inzichten werd o.a. het holistisch atletisch carrièremodel van Wylleman, De Knop en Reints (2013) ontwikkeld. Dit model is echter gebaseerd op interviews met verschillende atleten en dus niet specifiek op eliteruiters. Uit onderzoek van North en Lavalée (2004), Alge (2008) en Pummel et al. (2008) blijkt dat eliteruiters verschillen vertonen met andere atleten. Deze onderzoeken richtten zich echter nooit op het gehele carrièreverloop van de eliteruiter, wat we met dit onderzoek wel hebben getracht. Vlaamse eliteruiters ontwikkelen zich, net zoals andere atleten, op atletisch, psychologisch, psychosociaal, academisch/beroepsmatig en financieel vlak. Ze maken op elk niveau transitie mee die hen naar het hoogtepunt en ook het einde van de carrière brengen. Die transitie zijn niet voor alle eliteruiters even gemakkelijk en houden ook verschillen in met andere sporten. Op atletisch niveau valt vooral de bredere leeftijdsrange doorheen de transitie op en de bijkomende, en overigens allesbepalende, factor het paard. Psychologisch ontwikkelen de ruiters zich gelijkaardig aan andere sporters. Op psychosociaal niveau zijn er een aantal verschillen in de omgeving van de atleten. Zo spelen voor de ruiters ook eigenaars van paarden en sponsors een belangrijke rol in hun carrière. Ruiters doorlopen de onderwijsloopbaan gelijkaardig met andere atleten en gaan erna aan de slag in een professionele bezigheid binnen de paardensector in combinatie met topsport. Ook na de carrière blijven ze meestal actief binnen diezelfde sector. Financieel zijn er ook een aantal verschillen op te merken. Zo speelt de overheid een minder grote rol voor de eliteruiters en moeten zij vooral beroep doen op eigen middelen en sponsoring. De grootste kost voor de ruiter is het paard.

De paardensport kent de laatste jaren echter een enorme schaalvergroting, met als gevolg dat de toegang tot de internationale competitie zeer duur geworden is. Om Vlaamse eliteruiters te ondersteunen in de toekomst, is verdere begeleiding noodzakelijk. Men moet meer inzetten op talentherkenning van jonge en minder jonge ruiters. Vanuit de overheid en de koepelorganisaties moet men de toegankelijkheid van de paardensport bewaken. Indien de Vlaamse eliteruiters willen blijven op internationaal niveau presteren, zijn verdere investeringen noodzakelijk. Om investeren in de paardensport aantrekkelijk te maken, moet de sport aan populariteit winnen, ook in de media. Vanuit de koepelorganisaties zou het initiatief kunnen genomen worden om samen met investeerders,

de beste Vlaamse paarden in eigen land te houden. Op die manier kan de paardensport in Vlaanderen blijven presteren op het hoogste niveau.

Referentielijst

- Australian Sports Commission (2003). *How do elite athletes develop? A look through the 'rear-view mirror'. A preliminary report from the National Athlete Development Survey (NADS)*. Canberra, Australia: Australian Sports Commission.
- Alge, E. (2008). Successful career transition from young rider to senior in equestrian sport. (D-thesis in sport psychology 90-120 Hp). School of Social and Health Sciences. Halmstad University
- Baarda, D.B., & De Goede, M.P.M. (2006). *Basisboek methoden en technieken*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Bakker, F.C., De Koning, J.J., Van Ingen Schenau, G.J., & De Groot, G. (1993). Motivation of young elite speed skaters. *Journal of Sport Psychology*, 24, 432-442.
- Blinde, E., & Stratta, T. (1992). The 'sport career death' of college athletes: involuntary and unanticipated sports exits. *Journal of Sport Behaviour*, 15, 3-20.
- BLOSO: *Wie zijn wij, wat doen wij?* (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014 van <https://www.bloso.be/OverBloso/Pages/default.aspx>
- Bloom, B.S. (Eds.). (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine.
- BOIC: *Wie zijn wij?* (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014 van <http://www.olympic.be/Wiezijnwij/WatishetBOIC/tabid/64/language/nl-NL/Default.aspx>
- Bruner, M.W., Munroe-Chandler, K.J., & Spink, K.S. (2008). Entry into elite sport: a preliminary investigation into the transition experiences of rookie athletes. *Journal of Applied Sport Psychology*, 20, 236-252.
- Bussmann, G., & Alfermann, D. (1994). Drop-out and the female athlete – a study with track and field athletes. In D. Hackfort (Eds). *Psychosocial issues and interventions in elite sport* (pp. 89-128). Lang: Frankfurt.
- Brustad, R.J. (1988). Affective outcomes in competitive youth sport: the influence of intrapersonal and socialization factors. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 10(3), 307 - 321.
- Brustad, R.J. (1993). Who Will Go Out and Play? Parental and Psychological Influences on Children's Attraction to Physical Activity. *Pediatric Exercise Science*, 5 (3), 210-223.
- Cecić Erpič, S., Wylleman, P., & Zupančič, M. (2004). The effect of athletic and non-athletic factors on the sport career termination process. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 45-60.

- Charner, I., & Schlossberg, N.K. (1986). Variations by theme: the life transitions of clerical workers. *The Vocational Guidance Quarterly*, 212-224.
- Debois, N. & Ledon, A. & Argiolas, C. & Rosnet, E. (2012). A lifespan perspective on transitions during a top sports career: A case of an elite female fencer. *Psychology of Sport and Exercise*, 13 (2012) 660-668.
- De Bosscher, V., Truyens, J., Bogaert, I., De Knop, P. (2008). Ontwikkelingen in het topsportklimaat in Vlaanderen (2003-2007). Onderzoek in opdracht van het Steunpunt Cultuur, Jeugd en Sport. Nieuwegein: Arko Sports Media.
- De Bosscher, V., De Knop, P., Van Bottenburg, M., Shibli, S. (2006) A Conceptual Framework for Analysing Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success. *European Sports Management Quarterly*, 6, 2, 185-215
- De Bosscher, V., & De Croock, S. (2011). *Trends in het Vlaams Topsportklimaat*. Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- Dusek J. (1987). *Adolescent Development and Behaviour*. Englewood Cliffs, NJ, US: Prentice-Hall, Inc.
- Erikson, E. (1963). *Childhood and Society*. (2nd ed.). New York: Norton.
- Fédération Equestre Internationale (2012). *Annual Report*. Verkregen op 10 januari, 2014, van <http://www.fei.org/system/files/FEI%202012%20AR%20spreads.pdf>
- Greendorfer, S. (1992). Sport socialization. In T.S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (pp. 201-218). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Havighurst, R.J. (1973). Social roles, work, leisure and education. In C. Eisdorfer (Ed.), *The psychology of adult development and ageing* (pp.598-618). Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Hsieh, H.F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15, 1277-1288.
- Koninklijke Belgische Ruitersportfederatie: *Jumping*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <https://www.equibel.be/home.php?d=CS>
- Koninklijke Belgische Ruitersportfederatie: *Dressuur*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <https://www.equibel.be/home.php?d=CD>
- Koninklijke Belgische Ruitersportfederatie: *Eventing*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <https://www.equibel.be/home.php?d=CC>

- Lavallee, D. (2000). Theoretical perspectives on career transitions in sport. In D. Lavallee & P. Wylleman (Eds), *Career transitions in sport: International perspectives* (pp.1-27). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Lerch, S.H. (1984). Athlete retirement as social death: An overview. In N. Theberge & P. Donnelly (Eds.), *Sport and the sociological imagination* (pp. 259-272). Fort Worth: TCUP.
- Landelijke Rijverenigingen vzw: *Voorstelling*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <http://www.lrv.be/lrv/voorstelling>
- Mcpherson, B.D. (1980). Retirement from professional sport: The process and problems of occupational and psychological adjustment. *Sociological symposium*, 30, 126-143.
- Meyers, M. C., Bourgeois, A. E., LeUnes, A., & Murray, N. G. (1999). Mood and psychological skills of elite and sub-elite equestrian athletes. *Journal of Sport Behavior*. 3, 399
- North, J., & Lavallee, D. (2004). An investigation of potential users of career transition services in the United Kingdom. *Psychology of Sport and Exercise*, 5, 77-84.
- Petitpas, A., Champagne, D., Chartrand, J., Danish, S., & Murphy, S. (1997). *Athlete's guide to career planning: Keys to success from the playing field to professional life*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Piaget, J. (1971). *Biology and knowledge: An essay on the relations between organic regulations and cognitive processes*. Oxford, England: U. Chicago Press.
- Philipsen, H., & Vernooij-Dassen M. (2004). *Kwalitatief onderzoek: Nuttig, onmisbaar en uitdagend*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Power. T. G., & Woolger, C. (2000). Parenting and Children's Intrinsic Motivation in Age Group Swimming. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21 (6). 595-607.
- Policy Research Corporation (2008). *De paardensector als economische en maatschappelijke actor in Vlaanderen. Een analyse van het economisch en sociaal-maatschappelijk profiel en belang van de Vlaamse paardenhouderij*. Verkregen op 10 januari, 2014, van <http://www.vlaamspaardenloket.be/userfiles/file/pages/2009-09-08-11-49-09Studie-economisch-belang-paardenwereld.pdf>
- Pretty, G., & Bridgemann, D. (2006). Of Two Minds: Consulting with the Horse-and-Rider Team in Dressage, Showjumping and Polo. In J. Dosil (Eds), *The Sport Psychologist Handbook: A Guide to Sport-specific Performance Enhancement*. (pp. 569-585). Wiley, New York.

- Pummell, B. & Harwood, C. & Lavallee, D. (2007). Jumping to the next level: A qualitative examination of within-career transition in adolescent event riders. *Psychology of Sport and Exercise*, 9(2009) 427-447.
- Reints, A. (2011). Validation of the Athletic Career model and the identification of variables related to athletic retirement. Doctoraatsverhandeling. Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- Reints, A., Wylleman, P. & Dom, L. (2008). Kwalitatief onderzoek naar relatie tussen beroepsgerichte na-carrièreplanning en huidige beroepssituatie van Vlaamse ex-topjudoka's. During the Congress VSPN 'Van Wetenschap naar Praktijk'. Vereniging Sportpsychologie Nederland -, Amsterdam, Nederland: VUAmsterdam
- Rosenberg, E. (1981). Gerontological theory and athletic retirement. In S. L. Greendorfer, & A. Yiannakis (Eds.), *Sociology of Sport: Diverse perspective* (pp. 119-126). West Point, NY: Leisure Press.
- Rosenberg, E. (1984). Athletic retirement as social death: Concepts and perspectives. In N. Theberge & P. Donnelly (Eds.), *Sport and the sociological imagination* (pp. 245-258). Fort Worth: TCUP.
- Salmela, J.H. (1994). Phases and transitions across sports career. In D. Hackfort (Ed.), *Psycho-social issues and interventions in elite sport* (pp. 11-28). Frankfurt: Lang
- Scanlan, T. K., & Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25-35.
- Schlossberg, N.K. (1981). A model for analyzing human adaptation to transition. *The Counseling Psychologist*, 9, 2-18.
- Schlossberg, N.K. (1984). *Counseling adults in transition: Linking practice with theory*. New York: Springer.
- Sinclair, D. A., & Orlick, T. (1993). Positive terminations from high-performance sport. *The Sport Psychologist*, 7, 138-150.
- Stambulova, N. (1994). Developmental sports career investigations in Russia. A post-perestroika analysis. *The Sport Psychologist*, 8, 221-237.
- Stambulova, N.B. (2000). Athlete's crises: a developmental perspective. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 584-601.

- Stambulova, N., Alfermann, D., Statler, T., & Côté, J. (2009). *ISSP Position Stand: Career development and transitions of athletes*. Halmstad: ISSP
- Taylor, J., & Ogilvie, B. C. (1994). A conceptual model of adaptation to retirement among athletes. *Journal of Applied Sport Psychology, 1*, 192-207.
- Taylor, J., & Ogilvie, B. C. (2001). Career termination among athletes. In R. N. Singer, H.E. Hausenblas, & C.M. Janelle (Eds.), *Handbook of sport psychology* (pp. 672-691). New York: Wiley.
- Van Tuyckom, C., Vos, S., & Scheerder, J. (2011). *Meten en weten over zweten*. Gent: Academia press
- Vlaamse Liga Paardensport: *Jumping*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <http://www.vlp.be/jumping/>
- Vlaamse Liga Paardensport: *Dressuur*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <http://www.vlp.be/dressuur/>
- Vlaamse Liga Paardensport: *Eventing*. (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <http://www.vlp.be/eventing/>
- Vlaamse Liga Paardensport: *Topsport, Eliteruiters* (n.d.). Geraadpleegd op 10 januari, 2014, van <http://www.vlp.be/Topsport-Nieuws/Topsport-Eliteruiters/>
- Vlaamse confederatie van het paard vzw (2014). *Memorandum beleid paardensector 2014-2019*. Verkregen op 30 januari, 2014, van <http://www.vlacopaard.be/images/stories/pdf/memorandum2014.pdf>
- Weiss, M. R. (1993). Psychological effects of intensive sport participation on children and youth: Self-esteem and motivation. *Intensive participation in children's sports*, 39-69.
- Theeboom, M., De Knop, P., & Weiss, M.R. (1995). Motivational Climate, Psychological Responses, and Motor Skill Development in Children's Sport: A Field-Based Intervention Study. *Journal of Sport and Exercise Psychology, 17*, 294-311.
- Wylleman, P., & De Knop, P. (1998). De invloed van ouders op de kwaliteit van de deelname van jonge talentvolle atleten aan competitiesport. In P. De Knop & A. Buisman (Eds.), *Kwaliteit van jeugdsport* (159-180). Brussel: VUBPress.
- Wylleman, P., De Knop, P., & Sillen, D. (1998). *Former olympic athletes' perceptions of retirement from high-level sport*. Paper presented at the IXth World Congress of Sport Psychology, Netanya, Israel.

- Wylleman, P., Lavallee, D., & Alfermann, D. (Eds.). (1999). *FEPSAC Monograph Series. Career transitions in competitive sports*. Lund: European Federation of Sport Psychology FEPSAC.
- Wylleman, P., De Knop, P., Ewing, M., & Cumming, S. (2000). Transitions in youth sport: A developmental perspective on parental involvement. In D. Lavallee & P. Wylleman (Eds), *Career transitions in sport: International perspectives* (pp. 143-160). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Wylleman, P., & Lavallee, D. (Eds) (2000). *Career transitions in sport: International perspectives*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Wylleman, P., Alfermann, D., & Lavallee, D. (2004). Career transitions in sport. European perspectives. *Psychology of Sport and Exercise, 5*, 7-20.
- Wylleman, P., & Lavallee, D. (2004). A developmental perspective on transitions faced by athletes. In M. Weiss (Eds.) *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective* (pp.507-527). Morgantown, WV: Fitness Information Technology
- Wylleman, P., De Knop, P., Verdet, M-C., & Cecic-Erpic, S. (2006). Parenting and career transitions of elite athletes. In S. Jowett and D. Lavallee (Eds.), *Social psychology of sport* (pp. 233-247). Champaign, IL : Human Kinetics.
- Wylleman, P., Reints, A., & De Knop, P. (2010). Transitions in competitive sports. In Holt, N.L., & Albot, M. (Eds). *Lifelong Engagement in Sport and Physical Activity* (pp. 63-76). Oxon: Routledge.
- Wylleman, P., & Reints, A. (2010). A lifespan perspective on the career of talented and elite athletes: Perspectives on high-intensity sports. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports, 20* (Suppl. 2), 101-107.
- Wylleman, P., Reints, A., & De Knop, P. (2013). A developmental and holistic perspective on the athletic career. In L. Wei (Ed.), *Abstracts of the ISSP 13th World Congress of Sport Psychology*. (p. 2). Beijing: ISSP - Beijing Sport University.

Bijlagen

BIJLAGE 1: INFORMED CONSENT

Beste,

Aan de Vrije Universiteit Brussel verricht ik, in het kader van een doctoraatsonderzoek onder leiding van Professor Paul Wylleman, een thesisonderzoek naar het carrièreverloop van eliteruiters.

Om een beter beeld te krijgen van dit carrièreverloop, zou ik graag informatie verzamelen bij Vlaamse eliteruiters. Hiervoor zal ik interviews afnemen.

Het interview zal ongeveer 90 minuten in beslag nemen. Dit interview zal opgenomen worden met een geluidsrecorder zodat het nadien uitgeschreven kan worden. De informatie verkregen uit dit interview zal enkel in het kader van wetenschappelijk onderzoek gebruikt worden. Uiteraard worden de gegevens met de nodige discretie en anonimiteit behandeld.

Met het ondertekenen van dit document verklaart u zich akkoord met uw deelname aan deze studie. Uiteraard kan u ten alle tijden beslissen om uw deelname aan dit onderzoek stop te zetten.

Naam & Handtekening

Alvast bedankt voor uw medewerking.

Tess Minnens,
Dra. Nathalie Rosier
Prof. Dr. Paul Wylleman

Vrije Universiteit Brussel
Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie
Vakgroep Sportbeleid en –Management

Tessminnens@vub.ac.be
0497383431

BIJLAGE 2: INTERVIEWLEIDRAAD

Algemene vraag: kan u uw atletische carrière van het begin tot op heden beschrijven? Wat waren de verschillende fasen die u in uw carrière hebt doorlopen?

Bijvragen:

- Wanneer bent u beginnen paardrijden?
- Wat gaf de aanleiding hiertoe?
- Was dit met pony's of paarden?
- Hoe kwam u terecht in de competitie? Wanneer was dit?
- Op welk niveau was dit?
- Wanneer maakte u de overgang van pony naar paard? Wat gaf de aanleiding hiertoe?
- Wanneer kwam u terecht in de nationale competitie?
- Was dit met eigen paarden? Zoniet, was dit met eigenaarspaarden?
- Op welk moment begon u internationale wedstrijden te rijden?
- Wanneer was u op uw hoogtepunt van uw carrière? Wat waren uw grootste prestaties?
- Wanneer bent u gestopt met competitiesport?
- Hoe ziet uw leven er nu uit, hoe bent u nog betrokken in de paardensport?

Algemene vraag: *hoe heeft u uw sportcarrière ervaren als individu op psychologisch vlak? Kan u dit beschrijven hoe dit verliep van toen u begon met rijden tot nu?*

Bijvragen:

- o Wat was uw motivatie doorheen uw carrière?
- Welke mentale vaardigheden waren belangrijk (doelen stellen, communicatievaardigheden, timemanagement, ..)?
- Welke moeilijkheden bent u op psychologisch vlak tegengekomen tijdens uw atletische carrière? Hoe bent u daar mee omgegaan?
- Kan u iets meer vertellen over uw motivatie om paard te rijden en veranderingen die zich hier hebben voorgedaan doorheen uw carrière?
- Voelde u zich steeds klaar voor de overgang naar een hoger niveau? Hoe heeft u dit ervaren?

Algemene vraag: hoe zag uw sociale leefwereld eruit tijdens uw carrière en hoe dit is geëvolueerd?

Bijvragen

- Welke personen speelden een belangrijke rol bij het begin van uw carrière?
 - o In het begin van uw carrière?
 - o Tijdens uw ontwikkeling?
 - o Tijdens de beheersingsfase?
 - o Na uw topsportcarrière?
- Welke rol speelde het paard voor u?
- Hoe veranderde deze rol van belangrijke anderen doorheen uw carrière?
 - Welke personen speelden een grote rol in uw ontwikkeling en overgang naar nationale competitie?

- Welke personen speelden een grote rol in uw overgang naar internationale competitie?

Algemene vraag: beschrijf uw academische carrière en de ontwikkeling van uw professionele carrière. Dus uw werk.

Bijvragen

- Beschrijf uw onderwijsloopbaan
 - o Lager onderwijs
 - o Secundair onderwijs
 - o Hoger onderwijs
- Hoe verliep de combinatie van uw onderwijsloopbaan met uw sportcarrière?
- Beschrijf de ontwikkeling van uw professionele carrière - tijdens uw sportcarrière?
- Hoe verliep de combinatie van uw professionele carrière met uw sportcarrière?
- Professionele carrière na uw sportcarrière?

Algemene vraag: Via welke bronnen had u een inkomen en financiering doorheen uw sportcarrière? beschrijf uw financiële bronnen doorheen uw sportcarrière.

Misschien beter geformuleerd: Hoe en door welke personen, werd uw sportcarrière gefinancierd?

Bijvragen

- Door wie werd u financieel ondersteund tijdens het begin van uw sportcarrière?
- Hoe evolueerde dit doorheen uw carrière?
- Wat waren uw voornaamste kosten?
- Was er een evolutie in die kosten en in uw inkomen doorheen uw carrière?
- Hoe werd u ondersteund door de federatie?

Algemene vraag: beschrijf andere uitdagingen, fasen, veranderingen die u doorheen en na uw carrière heeft ervaren.

Bijvragen

- Ziet u bepaalde kansen die een ruiters vooruit helpen in hun carrière?
- Zou u vandaag hetzelfde kunnen doen?
- Welke sportieve veranderingen hadden het meeste invloed op uw sportcarrière?
- Hoe kijkt u vandaag terug op uw sportcarrière?
- Wat is er zoal veranderd in de paardensport?

BIJLAGE 3: LABELSCHEMA KERNLABEL 1

Ruwe data eenheden	Sub-sublabel	Sublabel	Kernlabel
4 - 5 jaar (2) 14 - 15 jaar (1) 7 jaar (1) 8-jaar (1) 5- 6 - 7jaar (3) 9 jaar (1)	Leeftijd begin paardrijden (6)	Initiatiefase (14)	Atletische Ontwikkeling
Van thuis uit, door de familie (5) Als hobby, tijdsverdrijf (3) Uit eigen interesse (1)	Aanleiding paardrijden(3)		
Familie had paard(en) (7) Mocht paarden gebruiken van (1)	Paarden ter beschikking (2)		
Self made (7) LRV (4) Trainer (2)	Ondersteuning (3)		
6 jaar (1) 7 jaar (1) 8 jaar (1) 9 jaar (1) 10 jaar (2) 12 jaar (1) 13 - 14 jaar (1) 20 jaar (1)	Leeftijd beginnen competitie (9)	Ontwikkelingsfase (29)	
Eerst kleine competitie, snel nationaal niveau (5) LRV (3) Meteen nationaal niveau (2)	Niveau start competitie (3)		
Paard (4) Pony (2)	Paard of pony (2)		
Familie had paarden (4) Eigenaars- en eigenpaarden (3) Paard van ruiter & eigenaar (1)	Paarden ter beschikking (3)		
Paarden waren goed (4) Paarden waren nog niet klaar (1) Geen goede paarden in bezit (1) Paarden waren moeilijk te berijden (1)	Paarden klaar voor overgang hoger niveau (4)		
Groeit vanzelf (3)	Internationaal debuut		

Start in Europees kampioenschap in jeugdklassen (3) 15 jaar (2) 18 jaar (2) 22 jaar (1) 24 jaar (1)	(6)		
Transportmogelijkheden (1) Slechte informatie (1)	Moeilijkheden (2)		
Paarden van eigenaars (6) Jonge paarden (2) Niet altijd opvolging van paarden (3) Proberen zoveel mogelijk goede paarden (2)	Paarden ter beschikking (4)	Beheersingsfase (28)	
BK, EK, WK of landenprijs (9) Een prestigieuze grote prijs (6) Aken (2) Wereldbekerwedstrijd (2) Poging wereldrecord (1) Prestatie met een bepaald paard (3)	Topprestaties (6)		
Ervaring opdoen (1)	Internationale wedstrijden (1)		
Kijken naar en praten met topruiters (1) Meeste ligt bij jezelf (1) Coach/trainers (1)	Begeleiding (3)		
Blessure paard (3) Accident ruiter (6) Federatie (4) Enorme organisatie om topsporter te zijn (1) Techniciteit van de sport (2) Gebrek aan toppaarden (2) Afhankelijk zijn van geluk (1)	Moeilijkheden (7)		
Door toeval deelgenomen (1) Bereidt zich voor om te mogen deelnemen (1) Wou deelnemen, maar mocht niet (1) Slechte ervaring (3)	Olympische spelen (7)		

Is een droom voor de topsporter (2) Geeft energie (1) Teleurstelling (3)			
20 – 30 jaar (2) 30 – 40 jaar (2)	Leeftijd (2)	Beëindigingsfase (13)	
Te weinig tijd (2) Problemen met federatie (2) Geen paarden (2) Tevreden gevoel (1) Geen sponsors (1) Aanwezigheid van doping in de sport (1) Moeilijkheid om relatie te combineren (2) Andere uitdagingen (1) Paarden stinken (1)	Oorzaak (9)		
Recreatief paardrijden (2) Professionele bezigheid in de paardensport (2)	Na de carrière (2)		
Vond het niet kunnen dat er gebruikt werd (1) Ging zelf op zoek naar mogelijkheden (1)	Doping (2)	Andere (2)	

BIJLAGE 4: LABELSCHEMA KERNLABEL 2

Ruwe data eenheden	Sub-sublabel	Sublabel	Kernlabel
Blessure paard (3) Slechte prestaties (3) Verlies paarden (2)	Teleurstelling (8)	Moeilijkheden (17)	Psychologische ontwikkeling
Blessure ruiter (1) Leeftijd (4)	Vertrouwen (5)		
Moeilijk (2) Geen moeite (2)	Omgaan met stoppen (4)		
Plezierbeleving (1) Willen sporten (2) Familie (1) Passie voor het paard (1)	Begin paardrijden (4)	Motivatie (16)	
Vooruit willen (2) Mooie concours kunnen meedoen (1) Vastberadenheid om doelen te behalen (1) Altijd een stapje hoger willen (1) Alles willen winnen (2)	Ontwikkelingsfase (7)		
Heldenstatus op concours (1) Willen presteren met bepaald paard (1) Aan grote wedstrijden willen deelnemen (2) Altijd hogere prestaties willen behalen (4)	Beheersingsfase (4)		
Enkel nog grote proeven willen behalen (1)	Einde beheersingsfase (1)		
Hard werken om er te geraken (7)		Hard werken (1)	
Concentratievermogen (1) Doorzettingsvermogen (1) Niet individueel zijn, samenwerken (1)		Positieve vaardigheden (5)	

Openstaan voor ideeën (1)		
Aanpassen aan het paard (2)		
Tevreden (5) Niet tevreden (1)	Terugkijken op carrière (2)	

BIJLAGE 5: LABELSCHEMA KERNLABEL 3

Ruwe data eenheden	Sub-sublabel	Sublabel	Kernlabel
Geen problemen (2)		Lager onderwijs	Academische en beroepsmatige ontwikkeling
Zonder problemen geslaagd (3) Moeilijkheden in combinatie met topsport (3)	Slagen (2)	Secundair onderwijs	
Altijd in buitenland voor wedstrijden (1) Geen goede student (1) Geen druk van bovenaf (2) Geen interesse (2)	Niet slagen (4)		
Geen interesse (1) Te hoge studies aangevat (1)	Niet geslaagd (2)	Hoger onderwijs (6)	
Sport even on hold gezet (1) Eerst moeilijker, dan gemakkelijk (3) Ondersteuning groeide met resultaten (2)	Geslaagd (3)		
Project stond niet helemaal op punt (1)	Topsportstatuut (1)		
In het familiebedrijf (1) Als lesgever (2) Bij Bloso (1)	Eerst een andere job (3)	Professionele activiteit tijdens topsportcarrière (8)	
In het familiebedrijf (1)	Altijd een andere job (1)		
Aan de hand van resultaten (2)	Bloso tewerkstelling (1)		
Handel (3) Lesgeven (1)	Combinatie topsport met andere		

Paarden trainen (3)	professionel bezigheid in paardensport (3)		
Trainen (1) Paarden trainen (1) Bedrijfsleven (2) Dierenarts (1)		Professionele activiteit na de topsportcarrière (4)	

BIJLAGE 6: LABELSCHEMA KERNLABEL 4

Ruwe data eenheden	Sub-sublabel	Sublabel	Kernlabel
Begeleiding voorzien (1) Transport (1) Paarden aanbieden (1) Niet met grote middelen (3)	Welke steun? (7)	Familie (10)	Financiële ontwikkeling
Van in het begin (1) Tot eigen inkomen (2) Heel de carrière (1)	Wanneer? (3)		
Uitkering ontoereikend (2)		Bloso tewerkstelling	
Eigenaars van paarden (5) Moeilijkheden sponsors te vinden (5)	Sponsors (2)		
Eigen inkomsten door bijkomende job (6)	Eigen middelen (6)		
In het begin financiële vergoeding bij winst (1) Tussenkost transport (1) In kledij (1) Verbeterd (1) Sportpsycholoog (2) Onkosten (3) Training en stages (2)	Federatie (12)		
Problemen (5)			
Pas nadat er grote investeringen zijn gebeurd (2) Transportkosten (2)	BOIC (2)		
Paarden, transport, inschrijvingsgelden (7) Dagdagelijkse kosten (7)	Kosten (2)		

BIJLAGE 7: LABELSCHEMA KERNLABEL 5

Sublabel	Kernlabel
Minder democratisch (4)	Paardensport vandaag
Internationaal (2)	
Betere begeleiding (4)	
Betere paarden (2)	
Federatie (3)	
Groter deelnemersveld (1)	